

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/292577632>

Serbest Zaman Doyum Ölçeğinin Türkçe Geçerlik Güvenirlik Çalışması,

Article · January 2011

CITATIONS

5

READS

67

1 author:

[Huseyin Gokce](#)

Pamukkale University

9 PUBLICATIONS **9** CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Hacettepe Journal of Sport Sciences

2011, Cilt 22, Sayı 4 / 2011, Volume 22, Issue 4

Basım Tarihi (Publishing Date) / Yeri : Mayıs (May) 2011 / Ankara

ISSN 1300-3119

Yayın hakkı © 2011 Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu

H.J.S.S. is published quarterly

Spor Bilimleri Dergisi yılda 4 kez yayımlanan hakemli süreli bir yayındır.

<http://www.sbd.hacettepe.edu.tr>

H.Ü. Spor Bilimleri ve Teknolojisi

Yüksekokulu Adına Sahibi : Caner AÇIKADA

Owner

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü : Gıyasettin DEMİRHAN

Editor

Yardımcı Yayın Yönetmenleri : Serdar ARITAN

Associated Editors

F. Hülya AŞCI

Tolga AYDOĞ

Nefise BULGU

A. Haydar DEMİREL

Selahattin GELBAL

Tahir HAZİR

M. Levent İNCE

Ziya KORUÇ

H. Hüsrev TURNAGÖL

Bilimsel Danışma Kurulu:

Caner AÇIKADA

Reha ALPAR

Gazanfer DOĞU

M. Nedim DORAL

Robert C. EKLUND

Atilla ERDEMLİ

Emin ERGEN

Adnan ERKUŞ

Hakan GÜR

Zafer HAŞÇELİK

Çetin İŞLEĞEN

Suat KARAKÜÇÜK

Oğuz KARAMIZRAK

Hasan KASAP

Canan KOCA

Feza KORKUSUZ

S. Sadi KURDAK

Magnus LINDWALL

Hisashi NAİTO

Kamil ÖZER

Xavier SANCHEZ

Veysel SÖNMEZ

Ata TEZBAŞARAN

Şefik TİRYAKİ

Fatih YAŞAR

İbrahim YILDIRAN

Yayın Koordinatörleri

Publishing Coordinators

: Ayda KARACA

İlknur HACISOFTAOĞLU

Yasemin GÜZEL

Fatma SAÇLI

Yılmaz YÜKSEL

Ağ Sistemi Yöneticisi

Webmaster

: Y. Ergün ACAR

Dağıtım Koordinatörü

Distribution Office

: Ahmet YILMAZ

Yayının Türü

Type of Publication

: Yaygın

Sayfa Düzeni, Baskı

Graphic Layout

: Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi 06100,

Sıhhiye, Ankara

Yayın İdare Merkezi

Corresponding Address

: Ayda Karaca

: Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Y.O

Beytepe, Ankara, Türkiye

Tel: 0312 297 6890 Fax: 0312 299 2167 e-posta: sbdmaster@hacettepe.edu.tr

SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ YAZIM KURALLARI

Spor Bilimleri Dergisi'nde görgül araştırmalar ve derleme türü yazılara (en son literatürü kapsamlı bir şekilde içeren yazılar, meta analiz çalışmaları, model önerileri, olgu sunumları ve tartışmaları v.b.) yer verilmektedir. Tüm yazılar aşağıda verilen yazım kurallarına ve web sayfamızda verilen makale şablonuna uygun olarak hazırlanmalıdır.

Genel Kurallar

1. Yazılarda ifade edilen düşüncelerden yazarları sorumlu dur.
2. SBD'de yayımlanan yazılardan ancak kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Yazının içeriğinde olabilecek çarpıtmalardan alıntı yapan ve yayımlayan kişi ya da kuruluşlar yasalar karşısında sorumludur.
3. Yayına kabul edilen çalışmaların yazar(lar)ından, her birinin ıslak imzasının olduğu **Yayım Hakkı Formu**'nu posta yoluyla Yayın Koordinatörlüğüne göndermeleri istenir.
4. Yayın kurulu, yazıda gerekli gördüğü kelimeleri değiştirilebilir.
5. **Makale şablonuna** uygun hazırlanmayan çalışmalar değerlendirmeye alınmaz ve genel kurallara uymayan yazılar yayımlanmaz.
6. SBD'de yayımlanan yazılar için herhangi bir ücret ödenmez.
7. Yayımlanan her araştırma verisinin beş yıl süre ile araştırmacı tarafından saklanması zorunludur. Gerek yayın politikamız, gerekse uluslararası yayın kuruluşlarının kuralları gereğince çalışmaların verileri ve analiz programları gerekli görüldüğünde yazarlardan istenebilir.
8. Makalenin yayımlandığı sayı, makaledeki her yazar için iki adet olacak şekilde, yazışma adresinde adı geöen yazara posta yoluyla gönderilir.
9. Yazılara verilecek kabul ya da ret yanıtı bilimsel danışma kurulunun inceleme süresine göre değişebilir.
10. Yazar(lar), çalışmanın orijinal olduğunu, başka bir dergiye yayımlanmak üzere gönderilmediğini, daha önce yayımlanmamış olduğunu, Helsinki Bildirge'sinde insan ve hayvan çalışmaları için önerilen ilkelere uyulduğunu, kullanılan ölçek, anket, envanter, test vb. ölçüm araçlarının kullanımını için sahibinden izin alma konusunda tüm sorumluluğu aldıklarını ve yazılarda ifade edilen düşüncelerden kendilerinin sorumlu olduğunu kabul etmekte ve çalışmanın yayım haklarını Spor Bilimleri Dergisine vermektedirler.

Dergiye gönderilecek çalışmalar, A4 (özel boyut: 19,5x27,5 mm) sayfa düzeninde olmalıdır. Yazılar tek sütun halinde yazılmalıdır. Sayfa düzeni yapılırken her kenardan **2.5 cm boşluk** bırakılmalıdır. Yazı karakteri "**Times New Roman**" olmalı ve **yazılar 12 punto** büyüklüğünde **1.5 satır** aralığı kullanılarak iki yana yaslanmış formatta (justify) düzenlenmelidir. Sayfa numaraları sayfanın altında ve ortada olmalıdır. Sayfa Üst bilgi (header) ve alt bilgi (footer) olmamalıdır. Başlıklar arasında iki satır aralığı bulunmalıdır. **Tablolar 9-11 punto ve tek satır aralığında olmalıdır.**

Metin uzunluğu **25 sayfayı** geçmemelidir. Çalışmalarda olabildiğince Türkçe sözcükler kullanılmalıdır. Çalışmalar; öz, anahtar kelimeler, ana metin, yazar notları, yazışma adresi ve kaynaklar bölümlerini içermelidir.

I. Başlık: Makalenin başlığı **14 punto** büyüklüğünde, büyük harf ve sola yaslı biçimde yazılmalı, kısa ve konu hakkında bilgi verici olmalıdır. Türkçe başlığın uzunluğu **20 kelimeyi geçmemelidir.** Türkçe yazılmış makalelerde **Türkçe** başlığın altına **İngilizce**, İngilizce yazılmış makalelerde İngilizce başlığın altında Türkçe başlığa yer verilmelidir. Yazar(lar)'ın açık adı küçük harf, soyadı büyük harf olmak üzere ve sola yaslı olarak verilmelidir. Yazar(lar)'ın çalıştığı kurumun açık adı belirtilmelidir.

II. Öz ve anahtar kelimeler: Türkçe ve İngilizce olmak üzere her iki dilde ,Öz' ve ,Abstract' başlıkları altında 250 kelimeyi geçmeyecek şekilde tek paragraf halinde, iki yana yaslı olarak yazılmalıdır. Türkçe özün altında ,Anahtar Kelimeler' ve İngilizce özün altında ,Key Words' başlığı altında 3-5 anahtar kelime bulunmalıdır. Öz bölümünde, amaç, denekler ya da araştırma grubu, veri toplama araçları, işlem yolu, verilerin analizi, kısaca bulgular ve kısa bir sonuca ilişkin bilgiler yer almalıdır.

III. Ana metin: Araştırma makalelerinde metin, sırası ile giriş, yöntem, bulgular, tartışma, sonuç ve öneriler, kaynaklar, varsa ekler bölümlerini içermelidir. Derleme türü makalelerde, makalenin içeriğine göre bu sıra izlenmeyebilir.

Giriş: Yapılan araştırma ile ilgili olarak, literatürdeki yaklaşım ve bulgular ile araştırmanın amacını kapsamlıdır.

Yöntem: Denekler, araştırma grubu ya da örneklem, veri toplama araçları, işlem yolu ve verilerin analizi başlıklarını içerecek şekilde dört başlık altında toplanmalıdır.

Bulgular: Araştırma denencelerini test etmede ya da problem/lerin istatistik analizlerinde kullanılan değerlere (ortalama, standart sapma vb.) her değişkene göre ayrı ayrı yer verilmelidir. Tablo ve şekiller metin içinde verilmelidir.

Tartışma: Araştırma bulgularının literatür ışığında açıklanmasını ve tartışılmasını içermelidir.

Sonuç ve Öneriler: Araştırmadan elde edilen sonuçlar ve geleceğe dönük öneriler kısaca verilmelidir.

Yazar notları: Eğer araştırma bir tez çalışmasının özeti ise ya da araştırmayı destekleyen kurum(lar) var ise bu bölümde belirtilmelidir. Ayrıca araştırmacının araştırmaya katkıları nedeni ile teşekkür etmek istediği kişiler de bu sayfada belirtilmelidir.

Yazışma adresi: Yazar(lar) ile bağlantı kurulabilecek adres, telefon numarası, e-mail adresi ve varsa faks numarası bu bölümde yer almalıdır.

Kaynaklar: Kaynak gösterimi ile ilgili, Spor Bilimleri Dergisi web sayfasından yazım kuralları incelenerek detaylı bilgi edinilebilir.

Eklr: Yazar tarafından uygun görüldüğünde, araştırmada kullanılan ölçekler gibi ek bilgileri içerebilir.

Tablolar: Tablolar, metin akışı içinde olmalıdır. Tablo yazısı ve tablo numarası, tablonun üstünde ve sola dayalı olarak verilmeli, tablo başlığı tablo numarasının yanından itibaren yazılmalıdır. Tablo başlığında, yalnızca birinci kelimenin ilk harfi büyük olmalı, diğer kelimeler küçük harfle başlamalı ve devam etmelidir. Tablolar word programında hazırlanmalı, tablolarda dikey çizgiler olmamalı ve yatay çizgilerin nerelerde olması gerektiği konusunda web sayfasında bulunan makale şablonuna bakılmalıdır. Tablo içeriğine göre 9-11 punto olarak hazırlanabilir. Tablo içeriğinde satır aralarına boşluk verilmemelidir.

şekil ve Grafikler: şekil başlıkları ve şekiller, metin akışı içinde olmalıdır. şekil numaraları ve başlıkları şekillerin altında yer almalıdır. şekil başlıklarında yalnızca ilk kelimenin baş harfi büyük olmalı diğer kelimeler tamamen küçük harf olmalıdır.

"Makale şablonu" web sitemizden indirilip, çalışmanız makale şablonuna göre düzenlenmelidir.

Detaylı bilgiye yayın koordinatörlüğü ile iletişime geçilerek (sbdmaster@hacettepe.edu.tr) ya da web sitemizden (<http://www.sbd.hacettepe.edu.tr>) ulaşılabilir.

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

Serbest Zaman Doyum Ölçeğinin Türkçe Geçerlilik Güvenirlik Çalışması Validity and Reliability Study of the Leisure Satisfaction Scale (LSS) into Turkish <i>Hüseyin GÖKÇE, Kamil ORHAN</i>	139
Determine the Effects of Long Term Playing Soccer on Lumbar Spine Degeneration: A Preliminary Study Uzun Süre Futbol Oynamanın Bel Omurlarındaki Dejenerasyona Etkisi: Başlangıç Çalışması <i>Ömür Serdal ALTUNSÖZ, Yaşar SALCI, Feza KORKUSUZ</i>	147
Malatya'da Sporun Yaygınlaştırılması Açısından Spor Tesislerinin Yeterlilik Düzeyinin İncelenmesi The Sports Facilities Adequacy Level of Sport Promotion in Malatya and People's Sports Trend <i>Özgür KARATAŞ, Ali Serdar YÜCEL, Tamer KARADAĞ, Yunus Emre KARAKAYA</i>	155
Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Derste Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlara Karşı Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Öğrenci Görüşleri Students' Opinions on Student Misbehaviors that Physical Education Teachers Faced and Methods Used Against to Those Behaviors in the Class <i>Yunus ARSLAN, Fatma SAÇLI, Gıyasettin DEMİRHAN</i>	165

EDİTÖRDEN

Değerli Okuyucular,
???

Gıyasettin DEMİRHAN
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Serbest Zaman Doyum Ölçeğinin Türkçe Geçerlilik Güvenirlik Çalışması

Validity and Reliability Study of the Leisure Satisfaction Scale (LSS) into Turkish

Araştırma Makalesi

¹Hüseyin GÖKÇE, ²Kamil ORHAN

¹ Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, Denizli

² Pamukkale Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Denizli

ÖZ

Çalışmanın amacı Beard ve Ragheb (1980) tarafından geliştirilen (uzun form) ve 1992 yılında kısa form olarak yeniden düzenlenen Leisure Satisfaction Scale/LSS (Serbest Zaman Doyum Ölçeği/SZDÖ)'in kısa formunun Türkçe dil geçerlik ve güvenilirliğinin yapılmasıdır. Çalışmanın ilk bölümündeki örneklemini, İngilizce ve Türkçe konuşma ve yazma becerisine sahip 2 spor bilimci, 1 dil bilimci, ikinci örneklemini ise yine İngilizce konuşma ve yazma becerisine sahip 29 kişi oluşturmaktadır. Çalışmanın üçüncü örneklemini ise, Denizli şehir merkezinde yaşayan yaşları 15-54 arasında değişen 101 kişi oluşturmaktadır. SZDÖ, Psikolojik, Eğitimsel, Sosyal, Fiziksel, Rahatlama ve Estetik olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenilirliği test-tekrar test yöntemi güvenilirlik katsayılarına, iç tutarlılık değerlerine dayanılarak

ABSTRACT

The aim of the study was "Validity and Reliability Study of the Leisure Satisfaction Scale's Short Form (LSS) into Turkish". First sample of the study were consist of 2 sport scientists and linguistic scientist who did first translation and back translation methods. Second sample of the study were comprise of 29 people who have writing and speaking skills in both languages. The last sample of the study consists of 101 people whose ages change from 15 to 54. Scale contains six sub-dimensions which named Psychological, Sociological, Physical, Educational, Relaxation and Aesthetic, and includes 24 items. For reliability studies test - retest coefficients and content validity coefficients was identified. In validity study, construct validity was carried out. The data of the study were analyzed by computer packet program. According to result of the

yapılmıştır. Ölçeğin geçerliliği için yapı geçerliliğine bakılmıştır. Sonuçlar doğrultusunda, ölçeğin Türkçeye uyarlamasının geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler

Serbest zaman doyumunu, Geçerlilik, Güvenirlilik

Key Words

Leisure satisfaction, Validity, Reliability

GİRİŞ

Önceleri modern, sonraları post modern toplumlarda ön plana çıkmış temel konulardan birisi de insanın çalışma yaşamı ile birlikte elde ettiği sosyo-psikolojik çıktılar olmuştur (Kelly, 1992; Tordkilsen, 2005). Ancak, özellikle sanayi sonrası toplumlarda artan bir hızla insanın çalışması kadar “çalışma dışı” zaman da önemsenmektedir (Ceyhun, 2008; Fung ve Tsai, 2008). Bu bağlamda, “serbest zaman” kavramının kendisi ve bu zaman diliminde yapılan faaliyetlere bağlı olarak elde edilen doyum gittikçe önem kazanmaktadır. Bununla birlikte, serbest zamanın birçok faktörle etkileşimi incelenmiştir.

Serbest zaman fiziksel, mental (stres, kaygı) ve sosyal iyilik (wellness) düzeyi üzerine (Ho, 1996; Ragheb, 1993; Trenberth ve diğ., 1999), yaşam doyumunu (Edginton ve diğ., 2002; Gökçe, 2008; Kovacs, 2007), yaşam kalitesi (Llyod ve Auld, 2002; Ngai, 2004) ve iş doyumunu (Pearson, 1998; 2008) üzerine olumlu etkileri birçok araştırmacı tarafından ispatlanmıştır.

Serbest zaman yaşamın her döneminde, özellikle çocukluk ve ergenlikte sosyal, fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişim açısından çeşitli faydalar sunan bir kaynak olarak da görülmektedir. Yetişkinlik döneminde ise serbest zaman etkinlikleri genel doyum düzeyini arttıran ve stres ve rutinden kurtulmaya katkı sağlayan bir faktör olarak da düşünülmektedir (Parham, 1996).

Serbest zaman ve rekreasyon kavramı Türkiye’de yeni gelişen bir alan olarak kabul edilebilir. 90’lı yıllardan itibaren spor ile ilgili kaynaklarda değinilmeye başlanan rekreasyon ya da serbest zaman kavramı, özellikle 2000’li yılların başından itibaren bazı üniversitelerin Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksek Okullarında (Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu) Rekreasyon bölümlerinin açılmasıyla birlikte,

study, it was found that Turkish translation of the LSS reliabilited and valideted.

daha önemli hale gelmeye başlamıştır. Bu alanlardan mezun olan bireyler açısından, hizmet sunulan kişilerin, her alanda olduğu gibi, hizmetle ilgili değerlendirilmeleri (feedback) çok önemlidir. Beard ve Rahgeb tarafından geliştirilen (1980) Serbest Zaman Doyum Ölçeği (SZDÖ)’nin, bu anlamda çok önemli bir işlev gördüğü düşünülmektedir.

Serbest zaman doyumunu, bireylerin serbest zaman etkinliklerine katılarak bireysel ihtiyaçlarını karşılamaları sonucu kazandıkları olumlu hisler olarak tanımlanmaktadır (Seigenthaler, 1997). Ayrıca serbest zaman doyumunu, kişilerin serbest zamanlarından ne derece tatmin olduklarını gösterir (Du Cap, 2002). Türkçe kullanımı olan ve serbest zaman doyumunu ile ilgili olarak kullanılan herhangi başka bir ölçek bulunmamaktadır.

Araştırmacılar herhangi bir alanda ölçekle çalışma yapacakları zaman iki seçeneği değerlendirmektedirler. Birincisi yeni bir ölçek geliştirmek, diğeri ise kullanılan geçerli ve güvenilir bir ölçeği kullanılacak dile çevirip kullanmaktır. Her iki seçeneğin de iyi ve kötü tarafları vardır. Yeni bir araç geliştirmek, zaman açısından uygulanabilirliği zor bir seçenektir. Ayrıca ekonomik olarak da maliyeti yüksektir. Başka bir dilde geçerli ve güvenilir bir ölçeği kullanmak zaman açısından avantaj sağlarken, ölçekteki her bir maddenin (kavramın), doğru olarak çevrildiği dile uygun olması çok önemlidir (Lysk ve diğ., 2002).

Orijinali İngilizce olarak geliştirilmiş diğer birçok ölçek gibi, SZDÖ de İngilizce kullanımla sınırlıyken, Fransız (Lysk ve diğ., 2002), G. Kore (Won, 2002), K. Kore (Sivan ve diğ., 2002) topluluklarındaki serbest zamanı belirlemek için bu dillere uyarlanmıştır.

Araştırmanın bir diğer amacı, kültürler arası değerlendirme araçlarının (cross- culturel)

gerekliliğini tartışmak, serbest zaman etkinliklerine katılmanın faydalarına değinmek, Türkçe geçerlik güvenilirlik çalışmasının metodolojisini özetlemek ve ölçeği diğer dillerdeki çalışmalarla karşılaştırmaktır.

YÖNTEM

Araştırma Grubu: Araştırma üç farklı araştırma grubundan oluşmaktadır. İlk grupta, İngilizce eğitim almış, konuşma ve yazma becerisine sahip iki spor bilimci, bir dil bilimci ölçeği İngilizce'den Türkçeye çevirmiştir. İkinci araştırma grubu ise, ana dili Türkçe olup her iki dili de iyi konuşup yazabilen 29 akademisyen, yönetici ve öğrenci oluşturmaktadır. Türkçe-İngilizce dilsel eşdeğerlik çalışmasına katılan bu grubun % 41.3 (n = 12) kadın ve % 58.7'si (n = 17) erkektir. Yaşları 18 ile 43 arasında farklılık gösteren grubun tamamı ya üniversite öğrencisi ya da üniversite mezunudur.

Üçüncü araştırma grubu 101 kişiden meydana gelmektedir. Bu grup 10 gün arayla tekrar ulaşılabilecek bireylerle oluşturulmuştur. Araştırma grubundaki 101 kişiden 42'si kadın (%41.6), 59'u erkek (%58.4); 16'sı evli (%15.8), 71'i (%70.2) bekârdır. Örnekleme oluşturanların büyük bölümü 57 (% 56.4) kişi ile en genç yaş grubu olan 18-23 yaş grubuna ait iken, meslek grubu açısından en büyük payı 59 (%58.4) ile öğrenciler oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı: Serbest Zaman Doyum Ölçeği (Leisure Satisfaction Scale/LSS) uzun formu Jacob G. Beard ve Mounir G. Ragheb (1980) tarafından geliştirilmiştir. Şimdi kullanılan formu olan kısa form, uzun formun yerine 2002 yılında Idyll Arbor, Inc tarafından düzenlenmiştir. Toplam 24 maddeden oluşan ölçek 5'lilik tipik ölçek yapısındadır. Puanlama, "Neredeyse hiç doğru değil", "Nadiren doğru", "Bazen doğru", "Çoğu kez doğru", "Neredeyse her zaman doğru" ifadelerine göre 1 ile 5 arasında puanlandırılmıştır. Ölçeğin geçerlilik güvenilirliği Beard ve Ragheb tarafından 1980 yılında ölçeğin uzun formu için yapılmış ve güvenilirlik analizinde her bir boyut için alınan Cronbach Alpha katsayısı .85 ve .96 arası değişmekle birlikte skorun oldukça

yeterli olduğu varsayılmaktadır. Ölçeğin kısa formunda ise bu katsayı ortalaması 0.93'tür.

Verilerin Analizi: Verilerin analizinde, betimsel istatistiklerden, açıklayıcı faktör analizi, Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu, İki Eş Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi, Bağımsız Gruplarda t- Testi yöntemlerinden faydalanılmıştır.

Dilsel Eşdeğerlik Çalışması: Türkçeye uyarlaması yapılacak olan Serbest Zaman Doyum Ölçeği formu, her iki dili çok iyi düzeyde bilen, spor bilimleri ve dil bilimi alanında uzman üç kişi tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Bu çeviriler uzman önerileri de dikkate alınarak incelenmiş ve geçici Türkçe form oluşturulmuştur. Çeviri ile İngilizce form arasında anlam bakımından farklılık olmaması amacıyla, oluşturulan Türkçe form iki hafta sonra uzmanlar geri çeviri yöntemiyle tekrar İngilizceye çevrilmiştir. İngilizce çeviri orijinal ölçek ile karşılaştırılmış ve birbirine en yakın çeviriler ile ölçeğin Türkçe son şekli oluşturulmuştur.

Bir Türkçe dil bilimci ve iki spor bilimleri uzmanının önerileri de dikkate alınarak bu formlar üzerinde yapılan çalışmalarla, sorunlu görülen maddeler tekrar ele alınıp değerlendirilmiş, Türkçeye ve ardından yeniden İngilizceye çevrilen ölçek maddeleri karşılaştırılarak her bir maddedeki anlam bütünlüğünün korunması amaçlanmıştır. Her bir madde için anlam bütünlüğünün sağlandığına karar verildiğinde araştırmada kullanılacak olan Türkçe form oluşturularak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için hazır hale getirilmiştir.

Ölçeğin dilsel eş değerliğini ölçmek için, iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı ve iki eş arasındaki farkın anlamlılık testi sonuçları hesaplanmıştır. Türkçe ve İngilizce form arasındaki Pearson Korelasyon Katsayısı $r = .924$ olarak bulunmuştur. İki ölçüm arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek için yapılan İki Eş Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$). Ölçeğin Türkçe ve İngilizce formu arasındaki Pearson Korelasyon Katsayısının 0.92 bulunması, İngilizce form ile Türkçe formun birbirleri ile ilişkili olduğunu ve benzer sonuçlar ortaya koyduğunu göstermektedir.

Geçerlik

Bir ölçeğin geçerliliği; Özgüven (1994)'e göre, "Bir ölçme aracının ölçmek üzere hazırlandığı amacını ölçme derecesi", Tekin (1996)'e göre, "bir ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı özelliği başka herhangi bir özelliklerle karıştırmadan doğru olarak ölçebilme derecesi", Karasar (2000)'a göre ise, "ölçmek istenen şeyin ölçülebilmiş olma derecesi, ölçülmek istenenin başka şeylerle karıştırılmadan ölçülebilmesi" şeklinde tanımlanmaktadır.

Faktör Analizi: Çalışma konusu olan ölçeğin yapı geçerliliğinin belirlenmesi amacıyla faktör analizi yöntemi kullanılmıştır. Yapılan faktör analizi çalışmalarına 101 kişilik üçüncü grup dâhil edilmiştir. Faktör analizi, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak, ölçmeyi az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan istatistiksel bir yöntemdir (Büyüköztürk, 2003). Analiz öncesi, çalışma grubunu oluşturan bireylerden elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığını saptamak amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett testleri uygulanmıştır. KMO testi sonucunun 0.50'den yüksek olması gerekmektedir. Bu oran ne kadar yüksek olursa veri seti faktör analizi yapmak için o kadar iyidir denilebilir (Kalaycı, 2006). Çalışmada, KMO testi sonucu 0.82 (% 82), Barlett testi sonucu ise 1220.574 ($p < 0.05$) olarak bulunmuştur. Bu durum faktör analizi yapmak için örneklem büyüklüğünün yeterli ve veri dağılımının uygun olduğunu göstermektedir. Tablo 2'de ölçekte yer alan 24 sorunun faktör analizi sonuçları verilmiştir.

Güvenirlilik

Karasar'a (2000) göre güvenirlilik; "Aynı şeyin bağımsız ölçümleri arasındaki kararlılık, ölçmek istenen şeyin sürekli olarak aynı sembolleri alması, aynı süreçlerin izlenmesi ve aynı ölçütlerin kullanılması ile aynı sonuçların alınması" şeklinde tanımlanmaktadır. Tekin (1996) ve Özgüven (1994) ise güvenirliliği "bir ölçme aracının ölçtüğü şeyi tutarlı, kararlı bir şekilde ölçmesi" biçiminde tanımlamaktadırlar. Bu nedenle bir ölçme aracının güvenilir olması için o ölçme aracını aynı koşullar altında tekrar tekrar uyguladığın-

da aynı ya da en azından benzer sonuçları vermesi gerekmektedir.

Bir ölçme aracının güvenirliliğini ölçmede çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bunlar, bir ölçme aracının aynı örneklem grubuna iki kez uygulanması ya da bir kez uygulanmasıyla elde edilen sonuçlardan yararlanarak yapılan güvenirlilik çalışmalarıdır. Bu çalışmada ölçeğin sadece bir kez uygulanmasıyla elde edilen ve iki kez uygulanması ile elde edilen ölçme sonuçlarından yararlanarak ölçme güvenirliliğini tespit etme yoluna gidilmiştir.

Test tekrar test güvenirliliği

Test tekrar test tekniği, güvenirliliğin zamana göre değişmezlik ölçütünü ortaya koymak için yapılır. Zamana göre değişmezlik ölçütü herhangi bir şeyin aynı (benzer) koşullar altında ve belli bir zaman aralığı ile ölçümler sonucu elde edilen veri grupları arasındaki ilişkidir (Karasar, 2000).

İç tutarlık güvenirliliği: Bir gruba uygulanmış bir testin iki eş değer yarıya bölünmesi ve öğrencilerin iki eşdeğer yarıdan aldıkları puanlar arasındaki korelasyona iç tutarlık güvenirliliği denilmektedir (Tekin, 1996). Çalışmada ölçeğin iç tutarlık güvenirliliğini saptamak amacı ile Cronbach alfa katsayısı hesaplanmış ve madde-toplam puan korelasyonlarına bakılmıştır.

BULGULAR

Araştırmada SZDÖ'nün Türkçe uyarlamasının dil geçerliliğine sahip olup olmadığını test etmek amacı ile, ikinci örneklem grubunu oluşturan 29 kişinin İngilizce ve Türkçe forma verdikleri cevaplar arasındaki Pearson Momentler Çarpım Korelasyon katsayısına bakılmış, sonuçlar; psikolojik alt boyut için ilişki, $r = .80$, eğitimsel alt boyut için $r = .93$, sosyal alt boyutu için $r = .76$, fizyolojik alt boyutu için $r = .88$, estetik alt boyutu için $r = .71$ ve rahatlama alt boyutu için $r = .79$, toplamda $r = .92$ olarak bulunmuştur. Bunun sonuca göre İngilizce ve Türkçe formlardan alınan sonuçların yüksek derecede benzerlik gösterdiği, dolayısıyla SZDÖ'nün dil geçerliliğini sağladığı söylenebilir.

Ayrıca 101 kişinin oluşturduğu üçüncü örneklem grubu ile 10 arayla yapılan birinci ve ikinci uygulamalar arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla

Tablo 1. Serbest Zaman Doyum Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

Madde No	Psikolojik	Eğitimsel	Sosyal	Fiziksel	Rahatlama	Estetik
1	0.82					
2	0.47					
3	0.67					
4	0.55					
5		0.68				
6		0.68				
7		0.57				
8		0.79				
9			0.54			
10			0.73			
11			0.64			
12			0.60			
13				0.84		
14				0.85		
15				0.80		
16				0.45		
17					0.74	
18					0.80	
19					0.76	
20					0.47	
21						0.79
22						0.84
23						0.82
24						0.79

KMO = 0.82 (% 82)**Barlett Testi = 1220.574** (p<0.05)

hesaplanan Sınıf içi Korelasyon Katsayısı psikolojik alt boyutu için $r = 0.72$, eğitimsel alt boyutu için $r = 0.75$, sosyoloji psikolojik alt boyutu için $r = 0.61$, rahatlama psikolojik alt boyutu için $r = 0.68$, fizyolojik psikolojik alt boyutu için $r = 0.62$ ve estetik psikolojik alt boyutu için $r = 0.59$ olarak bulunmuştur. Farklı zaman dilimlerindeki uygulamalarda toplam puan açısından iki ölçüm arasında fark olup olmadığı İki Eş Arasındaki Farkın Anlamlılık

Testi ile incelenmiş ve iki ölçüm arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$). Ayrıca, bu çalışmada elde edilen test tekrar-test katsayıları Bloxom ve Knapp tarafından belirtilen kabul edilebilir güvenilirlik katsayı aralığı olan 0.55 ile 0.85 arasında olması ve yapılan iki ölçüm arasında anlamlı bir fark bulunmaması sonucu ölçeğin zamansal tutarlılığa sahip olduğu yorumu yapılabilir (Waite ve diğ., 1990).

SZDÖ'nün Türkçe uyarlaması iç tutarlılık güvenirliliğine sahip olup olmadığını incelemek amacıyla ölçeğin geneline ve alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha değerleri hesaplanmıştır. Ölçeğin genel toplamdaki değeri; .90, Psikolojik alt boyut için; .77, eğitimsel alt boyut için; .77, sosyal alt boyut için; .76, rahatlama alt boyutu için; .80, fizyolojik alt boyut için; .79, estetik alt boyutu için; .79' dur. Bu sonuç, Alpar (2001) tarafından oldukça güvenilir olarak ifade edilen 0.60-0.80 değerleri arasında yer aldığından dolayı, SZDÖ'nün iç tutarlılık güvenirliliğine sahip olduğu söylenebilir. Ölçeği oluşturan tüm alt faktörlerin sınıflama geçerliliğinin analizi için yapılan bağımsız gruplarda t testi sonuçlarında tüm faktörlerde %27'lik alt üst grup arasında $p < .005$ düzeyinde anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir. Bu sonuç ölçeğin iç tutarlılık güvenirliliğine sahip olduğunu tekrar ispatlamıştır.

TARTIŞMA VE YORUM

Çalışma, Türkiye için henüz yeni bir kavram sayılan serbest zaman ve rekreasyon alanında kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olan SZDÖ'yü Türkçeye uyarlamak amacıyla yapılmıştır. Bu sayede daha önce uzun süredir kullanılan diğer dillere uyarlaması yapılan bir ölçek Türk yazınına kazandırılmış olacak ve serbest zaman etkinliklerine katılanların doyumları ölçülmüş olacaktır. Çalışmada ilk olarak, SZDÖ'nün İngilizce ve Türkçe form uygulamaları arasında Sınıf İçi Korelasyonlarına bakılmış, alt boyutlarda .71 ve .93 arasında değişen değerler ve toplamda .92 Cronbach Alpha değerine ula-

şılmış bu da Türkçe ve İngilizce uygulamalar arasında yüksek oranda ilişki kanıtlamıştır. Dolayısıyla SZDÖ'nün dil geçerliliğini sağladığı söylenebilir. Ayrıca ölçeğin Türkçe formunun 10 gün arayla uygulanması sonucu yapılan test - tekrar test güvenirliliğini test etmek için yapılan Sınıf İçi Korelasyon Testi sonunda .59 ve .75 arasında değişen değerler bulunmuş ayrıca iki uygulama arasında anlamlı bir fark olup olmadığı İki Eş Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi ile incelenmiş, iki ölçüm arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$). Bu iki sonuca göre ölçeğin Türkçe formunun güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir. Lysk ve diğ. (2002) tarafından yapılan çalışmada, SZDÖ'nün İngilizce'den Fransızcaya uyarlama çalışmasında, Fransızca 1. ve 2. uygulamalar arasındaki korelasyon .85 olarak bulunmuştur. Türkçeye uyarlama çalışmasında Türkçe formların 1. ve 2. uygulamaları arasındaki korelasyon .82 bulunmuş, buna göre sonuçların iki çalışma arasında benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Bu analizlere ek olarak, ölçeğin iç tutarlılığı incelenmiş, alt boyutlarda .76 ile .80 arasında değişen değerlere, genel toplamda ise .90'lık Cronbach Alpha değerine ulaşılmıştır. Bu sonuca göre SZDÖ'nün iç tutarlılığına sahip olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar ışığında bulunan sonuçların, literatürde yapılan diğer çalışmalarla paralellik gösterdiği görülmektedir (Lysk ve diğ., 2002; Won, 2002; Sivan ve diğ., 2002). Araştırmada SZDÖ'nün Türkçeye uyarlanması amacıyla yapılan istatistiksel işlemler sonunda ölçeğin Türkçe uyarlamasının geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu bulunmuştur.

Tablo 2. SZDÖ'nün iç tutarlılık güvenirliliğinin incelendiği t testi tablosu

Parametre	Türkçe	İngilizce	t	p
Psikolojik	14.73 ± 3.13	14.70 ± 2.27	0.13	0.89
Eğitimsel	14.97 ± 3.11	14.97 ± 2.99	0.00	1.00
Sosyal	14.88 ± 2.79	14.92 ± 2.72	-0.16	0.86
Fizyolojik	16.55 ± 2.73	16.47 ± 2.52	0.38	0.70
Estetik	13.11 ± 2.86	13.33 ± 3.31	-0.81	0.41
Rahatlama	14.51 ± 3.27	14.30 ± 3.15	0.73	0.46

$p < 0.05$

KAYNAKLAR

1. **Alpar R.** (2001). Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
2. **Beard JG, Ragheb MG.** (1980). Measuring leisure satisfaction. *Journal of Leisure Research*, 12, 20-33.
3. **Büyüköztürk Ş.** (2003). Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı. 3. Baskı. Ankara: PegemA Yayıncılık
4. **Ceyhan S.** (2008). Spor tesislerinin rekreatif açıdan kullanımı. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*. 12(1), 325-332.
5. **Du Cap MC.** (2002). The Perceived Impact of the Acadia Advantage Program on the Leisure Lifestyle and Leisure Satisfaction of the Students at Acadia University, Master Thesis, Acadia University, Ottowa, ss.139.
6. **Erkuş A.** (2005). Bilimsel Araştırma Sarmalı. s.200. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
7. **Edginton CR, Jordan DJ, DeGraaf DG, Edginton SR.** (2002). *Leisure and Life Satisfaction* (3rd edition). Dubuque, IA: McGraw-Hill.
8. **Fung L, Tsai E.** (2008). Manuscript for Journal of physical education and recreation structural validity of leisure satisfaction scale for Hong Kong adults. *Journal of Physical Education and Recreation*, 11(2), 8-13.
9. **Gökçe H.** (2008). Serbest Zaman Doyumunun Yaşam Doyumu ve Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlişkisinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Denizli, s.112.
10. **Ho JTS.**(1996). Stress, health and leisure satisfaction: The case of teachers. *International Journal of Educational Management*, 10(1), 41-48.
11. **Kalaycı Ş.** (2006). *Faktör Analizi. SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri.* (Ş.Kalaycı. Der.). Ankara: Asil Yayın Dağıtım LTD. ŞTİ.
12. **Karasar N.** (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi.* 9. Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.292.
13. **Kelly JR.** (1990). *Leisure.* New Jersey: Prentice Hall. Englewood Clieffs.. s.440.
14. **Kovacs A.** (2007). The Leisure Personality: Relationships Between Personality, Leisure Satisfaction, And Life Satisfaction. Doctorate Thesis, School of Health. *Physical Education and Recreation, Indiana University*, s.153.
15. **Liyod KM, Auld CJ.** (2002). The roles of leisure in determining quality of life: Issues of content and measurement. *Social Indicators Research*, 57, 43-71.
16. **Lysyk M, Brown TG, Rodriguez E, McNally J, Loo K.** (2002). Translation of the leisure satisfaction scale into French: A validation study. *Occupational Therapy International*, 9, 76-89.
17. **Ngai VT.** (2005). Leisure satisfaction and quality of life in Macao, China. *Leisure Studies*, 24, 195-207.
18. **Özgüven İE.** (1994). Psikolojik Testler. Ankara: Yeni Doğu Mat.
19. **Parham LD.** (1996). Perspective on Play. (R Zemke,F Clark Der) *Occupational Science: The Evolving Discipline.* Philadelphia, PA: FA Davis.
20. **Pearson MQ.** (1998). Job satisfaction, life satisfaction and psychological health, *Career Development Quarterly*, 7(46), 416-426.
21. **Pearson MQ.** (2008). Role overload, job satisfaction, leisure satisfaction and psychological health among employed women. *Journal of Counselling & Development*, 86, 56-63.
22. **Ragheb MG.** (1993). Leisure and perceived wellness: A field investigation. *Leisure Science*, 15, 13-24.
23. **Seigenthaler K.** (1997). Health benefits of leisure. Reseach Update, *Parks and Recreation*, 32(1), 24-31.
24. **Singleton JF.** (1990). Leisure Skills. (CB Lewis Der.) *Aging: The health care challenge* (2nd edition). Philadelphia, PA: FA Davis.
25. **Sivan A, Fung A, Fung L, Ruskin H.** (2002). Determinants of participation disposition in leisure among Hong Kong school students. *Loisir et Societe (Society and Leisure)*, 25, 155-170.
26. **Tekin H.** (1996). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme.* 9. Baskı. Ankara:Yargı Kitap ve Yayınevi.
27. **Tordkilsen G.** (2005). *Leisure and Recreation Management.* 5. Baskı. EveFN Spon. London. New York. Tokyo. Melbourne. Madras
28. **Trenberth L, Dewe P, Walkey F.** (1999). Leisure and its role as a strategy for coping with work stress. *International Journal of Stress Management*, 6(2), 89-103.
29. **Waite BT, Gansneder B.** Rotella RJ. (1990). Sport specific measure of self-acceptance. *Journal of Sport Exercise Psychology*, 12, 264-279.
30. **Won HJ.** (2000). How Koreans perceived leisure satisfactions: Exploration of Beard and Raghebs leisure satisfaction scale. *Journal of the International Council for Health, Physical Education, Recreation, Sport, and Dance*, 36, 59-64.

Determine the Effects of Long Term Playing Soccer on Lumbar Spine Degeneration: A Preliminary Study

Uzun Süre Futbol Oynamanın Bel Omurlarındaki Dejenerasyona Etkisi: Başlangıç Çalışması

Araştırma Makalesi

¹Ömür Serdal ALTUNSOZ, ²Yaşar SALCI, ¹Feza KORKUSUZ

¹Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Ankara

²Mustafa Kemal Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Hatay

ÖZ

Bu çalışmanın amacı uzun süre futbol oynamanın bel omur dejenerasyonu üzerine etkisini araştırmaktır. Bu çalışmaya 56 kişi katılmıştır. Katılımcılar aktif futbolcular, veteran futbolcular ve bu grupların kontrol grupları olmak üzere dört gruba ayrılmış ve bel omur dejenerasyonları ölçülmüştür. Katılımcıların bel omurlarındaki dejenerasyon izokinetik gövde kuvveti, bel esneklik ve radyolojik bel ölçümleri yapılarak saptanmıştır. İzokinetik gövde kuvveti Biodex Sistem Dinamometresi ile ölçülmüştür. Bel omurlarındaki dejenerasyon yan yüzey röntgenleri Kellgren ve Lawrence puanlaması kullanılarak ölçülmüştür ve bel esneklik ölçümü ise modifiye edilmiş Schober test aracılığıyla yapılmıştır. Veteran futbolcuların bel omurlarında aktif futbolculardan daha fazla dejenerasyon görülmüştür ($p<0.05$). Fakat her iki grup

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate the effects of long term playing soccer on the lumbar spine degeneration. Fifty six subjects participated in this study. Four groups which were active soccer players, veteran soccer players and their control groups were organized to measure their lumbar spine degeneration. Isokinetic trunk muscle strength, radiological examinations of lumbar and spinal flexibility were measured in order to examine the degree of degeneration of subjects. Isokinetic trunk strength was measured with the Biodex System Dynamometer. Plain lateral radiographs were performed by using Kellgren and Lawrence score to determine the presence of degenerative changes of each lumbar vertebra and spinal flexibility was measured by a modified Schober test. Results

kendi kontrol grupları ile karşılaştırıldığında bel omur dejenerasyonları için anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna ek olarak, aktif futbolcuların 60°/sn. ekstansiyon kuvvetlerinin diğer gruplardaki futbolculardan daha fazla olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Çalışmanın uzun süre futbol oynamanın bel omurları üzerinde dejenerasyona sebep olabileceği tartışması; futbol grupları ve kontrol grupları arasında anlamlı fark bulunmadığı için desteklenmemektedir.

indicated a significant difference between the active soccer players and the veteran soccer players in terms of lumbar disc degeneration ($p<0.05$) in favor of veteran soccer players. Among these groups, veteran soccer players displayed greater lumbar disc degeneration. However, there was no significant difference between both soccer player groups and their control groups in terms of lumbar disc degeneration. Active soccer group players' showed greater trunk extension strength at 60°/s. than the other groups in the study ($p<0.05$). Findings of the current study did not support the idea that playing soccer at high intensity training at a long period of time may cause lumbar spine degeneration since the getting a non-significant difference between control and active group.

Anahtar Kelimeler

Bel omur dejenerasyonu, izokinetik bel kuvveti, futbol

Key Words

Lumbar disc degeneration, Isokinetic trunk muscle strength, Soccer

INTRODUCTION

Soccer is a popular, complex strategically game of physical and mental challenges. At least 200 million licensed players participate in soccer and 20 million soccer games are arranged each year in the world (Witvrouw et al., 2003). Skilled movement must be executed under the situation of match related conditions of restricted space, limited time, physical and mental fatigue and opposing players. Soccer players have to possess moderate to high aerobic and anaerobic power, have good agility and joint flexibility, and be capable of generating high torques during fast movements (Reilly et al., 2000).

Soccer is characterized by high intensity, intermittent, noncontinuous exercise, and peak physical condition is required (Reilly et al., 2000). To gain peak physical capacity, weight lifting and running for a long period is essential. Such high intensity and long duration training can cause acute and chronic injuries. Due to the nature of the game, acute injuries are common. According to the reports of epidemiologic investigations, the incidence of injuries during male's elite soccer matches is between 13 and 35 injuries per 1000 player/hours of competition (Dvorak and Junge, 2000; Giza et al., 2003). The result of sharp and force-

ful back movements which are necessity for soccer can cause acute and chronic injuries at the lumbar spine. Videman et al. (1995) presented a higher rate of degenerative changes in the upper lumbar spine due to training. However, soccer players suffer from their lower lumbar discs. Bono also stated that sports which require high intensity and long duration training can cause lumbar spine degeneration (LSD). Raty et al. (1997) mentioned that team sports, such as soccer, may cause LSD. However, players do not suffer of back pain in general. Moreover, many asymptomatic individuals also demonstrate degenerative disc disease on radiological image (Boden et al., 1990).

There have been two main factors, weight training for muscular development and running for a long time, which can cause the LSD (Leatt et al., 1986). Weight training is often arranged as a circuit with weight lifting exercises and this type of activity has been shown to cause degenerative findings at the lumbar spine (Bono, 2006). Other factor that causes LSD is running for a long duration. Woolf and Glaser mentioned that back problems are more often chronic or episodic instead of acute injuries among runners (Woolf and Glaser, 2004). The quantity of intra-abdominal pressure

changes increasing the speed of running bear out this intra-abdominal loading pressure is related to lumbosacral loading (Grillner et al., 1978). During a soccer game, players run about 11 km at an average intensity (Calbet et al., 2001). Such a loading may create a pressure on the spine causing LSD. Videman et al. (1995) found that the degree of disc degeneration and bulging in the L4-S1 region could be seen at the soccer players.

Generally, the risk factors of LSD can be categorized as two groups; the first one is intrinsic (person-related), and the latter one is extrinsic (environment-related) risk factors (Chomiak et al., 2000). In this study, intrinsic risk factors of LSD; lack of spinal flexibility (SF), trunk muscle strength (TMS) were examined. SF has been conjectured to be a crucial part of spinal health. It was found that while comparing the adults who had been engaged in leisure physical activity for more than five years with sedentary individuals, they slightly had less lumbar mobility which is dependent on spine abnormalities (Stokes et al., 1981; Burton and Tillotson, 1991). Raty et al. (1997) mentioned that soccer or weight lifting imposed greater compression or torsional forces on the spine that reduced spinal mobility. This was directly related with heavy work and disc height narrowing. In the study by Niosi and Oxland (2004), SF was changed with the effects of the geometry consisting of the disc height and end plate cross-sectional area. The alterations in spine geometry that result from degeneration should decrease the flexion-extension spinal mobility; and the material property changes should increase the spinal axial rotation.

Not only SF but decrease in trunk muscle strength (TMS) is the other intrinsic factor that can cause the LSD. Insufficient TMS and endurance combined with decrease of mobility of the spine are among that can lead to low back pain risk factors that can cause low back trouble (Hodges and Richardson, 1996). Pope and his colleagues (1985) have shown that in the males with low-back complaints a decrease in flexor and extensor strength was determined. TMS, balance between agonist and antagonist muscles and coordination are proposed to present low back pain (Hod-

ges and Richardson, 1996). Cholewicki and McGill (1996) reported that muscle co-activation is essential to equalize the healthy spine around a neutral spine position.

Acute injuries to the lumbar spine in soccer have been closely investigated since they immediately intensely draw attention. However, chronic injuries of the lumbar spine investigated sparsely. The aim of this study was to investigate the effects of long term playing soccer on the lumbar spine degeneration.

METHODS

Participants: Four groups were created in order to examine the lumbar disk degeneration for this study. The first group of soccer players consisted of 14 subjects between the age of 20-25 who were active players at least for 5 years in the first and second division amateur soccer teams. For the second group, 15 people who had never participated in any kind of sport actively in general were selected as the control group of the first group. The third group was composed of the veteran soccer players consisting of 14 players between the age of 30-35 who played soccer at the first and second division amateur soccer teams for at least 10 years. The fourth group as a control group of the third group included 13 ages matched sedentary controls who had never participated in any kind of sport actively in general. The physical parameters of the participants were presented in Table1. The subjects were all healthy males who had no history of back pain and any other serious injuries. The exact nature of the studies' aim was explained to each voluntary subject and written consent was obtained. Physical measurements such as trunk muscle strength were discussed with the professional experts in order to check the safety issues.

Body weight was measured with the subject dressed only underpants with the sensitive balance. The body mass index (BMI) defined as the ratio of body weight in kilograms to the square of the standing body height in meters ($\text{kg}/\text{sq m}$), was calculated. All the examinations were performed in the afternoons.

Before the measurements of physical performance, the subjects warmed up on a bicycle ergometer for 5 minutes and then they participated in the test. In all the physical performance tests, a neutral verbal command was given to each subject. Before the study, all participants were informed about the aim of the study and written consent forms were obtained.

Trunk Muscle Strength: Isokinetic trunk muscle strength data, peak torque to body weight, were recorded with the Biodex System Dynamometer (Biobex Medical Inc, Shirley, NY). For torso flexion and extension testing, participants were positioned semi-standing on the seat in down position approximately 15° and 15° flexion in knee joint. The axis of rotation of the dynamometer resistance adaptor was adjusted with the ASIS. Torso straps, the clavicle pads on the torso straps, and lumbar pad were formed and applied firmly for maximum patient restraint and comfort. The participants' pelvis and thighs were steadied with straps designed to minimize extraneous body movements and momentum. Subjects performed torso flexion and extension for 5 repetitions at 60°/sec and 10 repetitions at 120°/sec with a ten-second rest between the testing speeds.

Radiological Measurement: Plain lateral radiographs were performed as the radiological measurements. The presence of degenerative changes of each lumbar vertebra was determined by using the Kellgren and Lawrence Score. The scores have four levels explained as follows.

Kellgren and Lawrence Score

- Grade I: Minimal osteophytosis only
- Grade II: Definite osteophytosis with some sclerosis of anterior part of vertebral plates
- Grade III: Marked osteophytosis and sclerosis of vertebral plates with slight narrowing of disk space
- Grade IV: Large osteophytosis, marked sclerosis of vertebral plates and marked narrowing of disk space

All radiographs were independently assessed by three professional experts two times at different times.

Spinal Flexibility Measurement: A modified Schober test was used to measure lumbar flexion. The test method required only a plastic tape measure and a pen to make three markings on the skin overlaying the lumbosacral spine. With the subject standing erect, the first mark was placed at the lumbosacral junction as indicated by the dimples of Venus. A second mark was placed at 5 cm below the lumbosacral junction; and the third, at 10 cm above the junction. The subject then was asked to bend forward as far as possible. As through to touch the toes and the new distance between the marks two and three was measured. Lumbar flexion was expressed as the difference between this measurement and the initial distance of 15 cm.

Data Analysis: Statistical Package for Social Sciences (SPSS) was used for statistical analyses. In the first step, multivariate analysis of variance (MANOVA) was performed to compare the results of the soccer players and controls, whereas the post-hoc test was used to define the variations between the groups. Using the Bonferroni method, each ANOVA was tested at the .05 level.

The second step was to test the correlation between the lumbar spine degeneration and spinal flexibility, trunk strength in amateur soccer players. Pearson coefficients were used for the correlation calculations.

RESULTS

Table 1 shows the demographic characteristics of groups in terms of age, weight, height, experience and body mass index (BMI). There were no significant differences among the groups regarding their age, height, weight and BMI. In terms of LSD, the MANOVA results indicated that there was a significant difference between veteran soccer players and active soccer players in favor of veteran soccer players having greater disk degeneration ($p < 0.05$). However, there was no significant difference between the active soccer players and their control group, and between the veteran soccer players and their control

Table 1. Demographic Characteristics of the Subject

	N	Age	Weight	Height	BMI	Experience
Active Soccer P.	14	21.5 ± 1.6	73.3 ± 6.1	175.7 ± 5.2	23.8 ± 1.5	7.7 ± 1.9
Sedentary P.	15	22.6 ± 1.5	70.5 ± 11.7	175.0 ± 7.8	23.0 ± 2.9	
Veteran Soccer P.	14	31.9 ± 2.4	76.0 ± 12.3	174.4 ± 4.1	24.9 ± 3.6	15.2 ± 3.7
Sedentary P.	13	31.0 ± 1.7	77.3 ± 13.2	176.6 ± 5.8	24.7 ± 3.4	

Table 2. Trunk Strength, Spinal Flexibility and Lumbar Disc Degeneration Results for Soccer and Control Groups

GROUPS	Trunk Fle@60		Trunk Ext@60		Trunk Fle@120		Trunk Ext@120		Trunk Rat@60		Trunk Rat@120		Spinal Flexibility		Lumbar Disc Degeneration	
	Md.	Sig.	Md.	Sig.	Md.	Sig.	Md.	Sig.	Md.	Sig.	Md.	Sig.	Md.	Sig.	Md.	Sig.
Active Soccer Players	27.6	.39	81.8*	.005	34.4	.95	50.71	.32	-4.90	1.0	2.09	1.0	.40	1.0	1.33	1.0
Control Group																
Veteran Soccer Players	11.8	1.0	36.6	.85	-8.6	1.0	28.70	1.0	-1.86	1.0	-4.44	1.0	-.22	1.0	7.36	1.0
Control Group																
Active Soccer Players	45.4*	.02	69.4*	.03	49.3*	.006	43.92	.59	.64	1.0	5.10	1.0	.21	1.0	-.16*	.04
Veteran Soccer Players																

p* < 0.05

rol group in terms of lumbar disc degeneration (Table 2.).

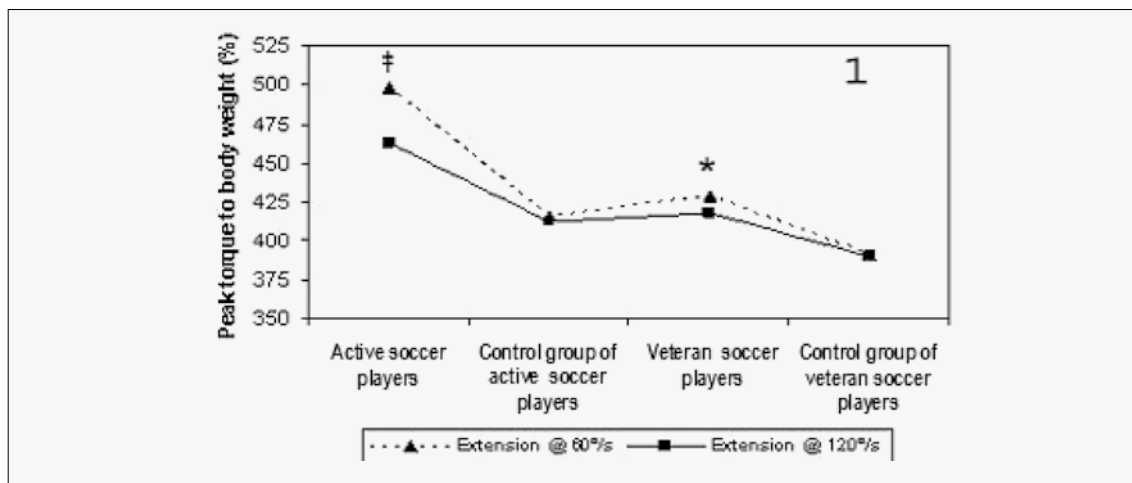
The MANOVA results also revealed that there was a significant difference between active soccer players and their control group, and between veteran soccer players and active soccer players in terms of trunk extension strength at 60°/sec (p < 0.05). In addition, a significant difference was found between the active soccer players and the veteran soccer players in terms of trunk flexion strength at 60°/sec and 120°/sec (Table 2) (p < 0.05). Representation of the peak trunk strength in the isokinetic test for the groups (active soccer players, control group of active soccer players, veteran soccer players, & control group of veteran soccer players) was presented at the Figure 1. For the lumbar flexibility, a non-significant difference was found between the soccer groups

and their control groups. Figure 1 shows the trunk extension strength, and Figure 2 shows the trunk flexion strength in two speeds (60°/s and 120°/s).

DISCUSSION

Playing soccer for a long period of time may cause acute and chronic injuries leading to LSD. In this study, the risk factors for soccer players that might cause LSD were investigated. Results of the present study were discussed in the framework of lumbar disc degeneration, trunk strength and trunk flexibility for active and veteran soccer groups and their controls.

The findings of this study were not consistent with the study of Videman and his colleagues conducted in 1995 which demonstrated that former elite athletes, unlike control groups, demonstrated less back pain or no symptoms in later adulthood.

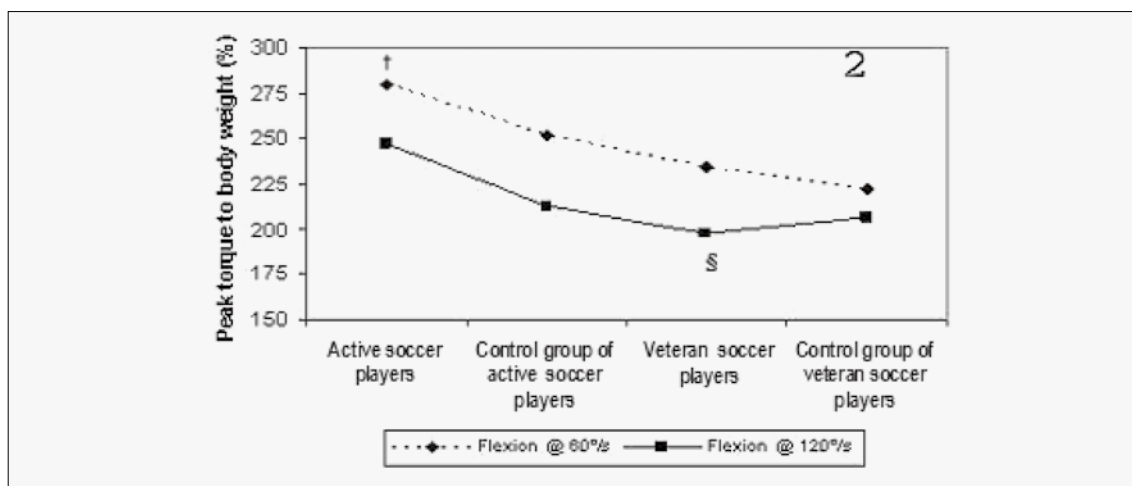

Figure 1. Peak Trunk Extension Strength at the Isokinetic Test Results for All Groups

Note. Peak torque to body weight refers to isokinetic trunk muscle strength.

†demonstrates statistical difference between active soccer players and their control group @ 60°/s.

*demonstrates statistical difference between active soccer players and veteran soccer players @ 60°/s.

Figure 2. Peak Trunk Flexion Strength at the Isokinetic Test Results for All Groups

Note. Peak torque to body weight refers to isokinetic trunk muscle strength.

†demonstrates statistical difference between active soccer players and veteran soccer players @ 60°/s.

§demonstrates statistical difference between active soccer players and veteran soccer players @ 120°/s.

However, they revealed an increase in the lumbar disc degeneration throughout the entire spine in former weight lifters and in the lower lumbar levels in soccer players when compared to controls. Another study by Kaneoka et al.(2007) also found that elite competitive swimmers had lumbar disk degeneration at different levels of lumbar disks. Youth elite athletes in baseball and swimming sho-

wed higher disk degeneration than having non-athletes (Hangai et al., 2009). Having knowledge from the previous studies, it might be argued that certain forceful athletic activities may accelerate the degenerative process. However, the degenerative changes seen on imaging studies do not correlate well with clinical symptoms such as low back pain. High intensity training programs such

as soccer training might cause the disk degenerative changes.

The aerobic requirements and muscle strength are the physiological demands of soccer players explained by Reilly et al. (2000). The researchers also declared that many activities in soccer were forceful and explosive (Reilly et al., 2000). The power output during such activities might be related to the strength of the muscles. Most of the researchers declared that trunk extension strength was stronger than the trunk flexion strength, and this finding was also accepted with in the current study for similar model of isokinetic measurement (Mayer et al., 1985; Hasue et al., 1990) However, Pope et al. (1985) claimed that trunk flexion strength higher than extension strength measures in males. There were also various results in the trunk agonist/antagonist ratio. These findings are contradicted in the literature related to disk degeneration. This may explained by the different methods of measurement technique and the parameters used in the analysis of the studies (Beimborn and Morrissey, 1987). More research is needed to explain the role of trunk flexion and extension strength on the lumbar disk degeneration.

Another findings of the current study presented that there was no significant difference between soccer groups and sedentary groups in terms of lumbar flexibility. The result of the current study was not consistent with the study of Raty et al. (1997) who investigated the long-term effects of different loading conditions in sports and worked on spinal flexibility. The researchers emphasized that different kinds of exercises such as weight-lifting or soccer, which impose greater compression or torsional forces on the spine, do not lead to a decline in spinal flexibility (Raty et al., 1997). It is cleared that longitudinal studies should be designed to clarify the relationship between spinal flexibility and back problems (Batti'e et al.,

1987). There were some researches about a general decrease in spinal mobility associated with low back pain complaints (Beimborn and Morrissey, 1987; Biering-Sorensen, 1984). Being different from previous studies; in this research, no difference between groups in spinal flexibility is a considerable finding. This result showed that the importance of the flexion exercise which should be performed during warm-up and cool-down in trainings was not properly assigned in studied group.

In summary, results of these investigations provided support that playing soccer at high intensity training at a long period of time may cause degeneration at the lumbar spine. Disk degeneration of the lumbar spine may be observed in active soccer group players in later years since this degeneration has been observed in veteran group soccer players. On the other hand, veteran players' higher LSD can also be explained on the basis of age and activity level. In addition, having abnormal trunk extension strength and less spinal flexibility while playing actively may cause lumbar disc degeneration on the spine at later years. Therefore, well-balanced trunk muscle strength and spinal flexibility exercises should be emphasized in training program. It should be noted that it was a preliminary study to examine LSD in soccer players and the findings of present study are not fully clear, for this reason, future research studies should be necessary. For future studies, high number of participants should be included in examining lumbar disk degeneration. The effects of a variety of sports on lumbar disk degeneration should be determined for both male and female athletes.

Corresponding Address (Yazışma Adresi):

Ömür Serdal Altunsöz
Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Bölümü
06800 Çankaya, Ankara
E-posta: omuraltunsoz@tff.org

KAYNAKLAR

1. **Batti'e MC, Bigos SJ, Sheehy A, Wortley MD.** (1987). Spinal flexibility and individual factors that influence it. *Physical Therapy*, 67, 653-58.
2. **Biering-Sorensen F.** (1984). Physical measurements as risk indicators for low-back trouble over a one-year period. *Spine*, 9, 106-119.
3. **Beimborn DS, Morrissey MC.** (1987). A review of the literature related to trunk muscle performance. *Spine*, 13, 655-660.
4. **Boden SD, Davis DO, Dina, TS, Patronas NJ, Wiesel SW.** (1990). Abnormal magnetic-resonance scans of the lumbar spine in asymptomatic subjects: A prospective investigation. *Journal of Bone Joint Surgery, American Volume*, 72, 403-408.
5. **Bono CM** (2004). Low-back pain in the athletes. *The Journal of Bone Joint Surgery*, 86, 382-396.
6. **Burton AK, Tillotson KM.** (1991). Does leisure sports activity influence lumbar mobility or the risk of low back trouble? *Journal of Spinal Disorders*, 4, 329-336.
7. **Calbet JA, Dorado C, Diaz-Herrera P, Rodriguez-Rodriguez LP.** (2001) High femoral bone mineral content and density in male football (soccer) players. *Medicine of Science, Sports and Exercise*, 33, 1682-1687.
8. **Cholewicki J, McGill SM.** (1996). Mechanical stability of the in vivo lumbar spine: implications for injury and chronic low back pain. *Clinical Biomechanics*, 11, 1-15.
9. **Chomiak J, Junge A, Peterson L, Dvorak J.** (2000). Severe injuries in football players: Influencing factors. *The American Journal of Sports Medicine*, 28, 58-68.
10. **Dvorak J, Junge A.** (2000). Football injuries and physical symptoms: A review of the literature. *American Journal of Sports Medicine*, 28, 3-9.
11. **Hodges PW, Richardson, CA.** (1996). Inefficient muscular stabilization of the lumbar spine associated with low back pain. A motor control evaluation of transversus abdominis. *Spine*, 21, 2640-2650.
12. **Grillner S, Nilsson J, Thorstensson A.** (1978). Intra-abdominal pressure changes during natural movements in man. *Acta Physiologica Scandinavica*, 103, 275-283.
13. **Giza E, Fuller CW, Junge A, Dvorak J.** (2003). Mechanisms of foot and ankle injuries in soccer. *The American Journal of Sports Medicine*, 31, 550-554.
14. **Hangai M, Kaneoka K, Hinotsu S, Shimizu K, Okubo Y, Miyakawa S et al.** (2009). Lumbar intervertebral disk degeneration in athletes. *The American Journal of Sports Medicine*, 37(1), 149-155.
15. **Hasue M, Fujiwara M, Kikuchi S A.** (1990). New method of quantitative measurement of abdominal and back muscle strength. *Spine*, 5, 143-148.
16. **Kaneoka K, Shimizu K, Hangai M, Okuwaki T, Mamizuka N, Sakane M, Ochiai N.** (2007). Lumbar intervertebral disk degeneration in elite competitive swimmers. *The American Journal of Sports Medicine*, 35(8), 1341-1345.
17. **Leatt P, Reilly T, Troup JG.** (1986). Spinal loading during circuit weight-training and running. *British Journal of Sports Medicine*, 20, 119-124.
18. **Mayer TG, Gatchel RJ, Kishino N, Keeley J, Capra P, Mayer H, et al.** (1985). Objective assessment of spine function following industrial injury; A prospective study with comparison group and one-year follow-up. *Spine*, 10, 482-493.
19. **Mayer TG, Tencer, AF, Kristoferson S, Mooney V.** (1984). Use of noninvasive techniques for quantification of spinal range-of-motion in normal subjects and chronic low-back dysfunction patients. *Spine*, 9, 588-595.
20. **Niosi CA, Oxland TR.** (2004). Degenerative mechanics of the lumbar spine. *Spine Journal*, 4(6), 202-208.
21. **Pope MH, Bevins TR, Wilder DG, Frymoyer JW.** (1985). The relationship between anthropometric, postural, muscular, and mobility characteristics of male ages 18-55. *Spine*, 10, 644-648.
22. **Raty HP, Battie MC, Videman T, Sarna S.** (1997). Lumbar mobility in former elite male weight-lifters, soccer players, long-distance runners and shooters. *Clinical Biomechanics*, 12, 325-330.
23. **Reilly T, Bangsbo J, Franks A.** (2000). Anthropometric and physiological predispositions for elite soccer. *Journal of Sports Science*, 18, 669-683.
24. **Stokes IA, Wilder DG, Frymoyer JW, Pope MH.** (1981). Assessment of patients with low back pain by biglanar radiographic measurement of intervertebral motion. *Spine*, 6, 233-238.
25. **Videman T, Sarna S, Battie MC, Koskinen S, Gill K, Paananen H, et al.** (1995). The long-term effects of physical loading and exercise lifestyles on back-related symptoms, disability, and spinal pathology among men. *Spine*, 20, 699-709.
26. **Witvrouw E, Danneels L, Asselman P, D'Have T, Cambier D.** (2003) Muscle flexibility as a risk factor for developing muscle injuries in male professional soccer players. *The American Journal of Sports Medicine*, 31, 41-46.
27. **Woolf SK, Glaser JA.** (2004). Low back pain in running-based sports. *Southern Medical Journal*, 97, 847-851.

Malatya'da Sporun Yaygınlaştırılması Açısından Spor Tesislerinin Yeterlilik Düzeyinin İncelenmesi

The Sports Facilities Adequacy Level of Sport Promotion in Malatya and People's Sports Trend

Araştırma Makalesi

¹Özgür KARATAŞ, ²Ali Serdar YÜCEL, ³Tamer KARADAĞ, ⁴Yunus Emre KARAKAYA

¹İnönü Üniversitesi Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı, Malatya

²Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Elazığ

³Sütçü İmam Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kahramanmaraş

⁴Millî Eğitim Müdürlüğü Beden Eğitimi Öğretmeni, Elazığ

ÖZ

Sporu oluşturan bileşenlerden biri de spor tesisleridir. Toplumda en iyi şekilde spor hizmeti verilmesinde spor tesislerinin niteliği önemli bir kriterdir. Sporun yaygınlaştırılmasında spor tesislerinin sayısı ve çeşitliliğinin, toplumun spora ilişkin beklenti ve ihtiyaçlarının belli bir politika çerçevesinde ele alınması gerekmektedir. Bu araştırmanın amacı; Malatya'da sporun yaygınlaştırılmasında spor tesislerinin yeterlilik düzeyi ve halkın spor eğiliminin incelenmesidir. Bu çalışmaya Malatya il merkezinde bulunan değişik meslek, yaş ve cinsiyet gruplarından oluşan toplam 2020 kişi gönüllü olarak katılmıştır. Çalışmaya katılan deneklere anket uygulanmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde frekans ve yüzde dağılımları hesaplanarak değişkenler arasında ilişki olup olmadığı Ki-Kare testi uygulanarak test edilmiştir. Araştırma

ABSTRACT

One of the components that make up sport is sports facilities. Delivery of sports services in the best way to society, the nature of sports facilities is an important criterion. Expanding of sport, the number and variety of sport facilities, expectations and needs of the community in sport need to be addressed within the framework of a particular policy. The purpose of this research, the promotion of the sport in Malatya, sports facilities and public sports trend to examine the level of adequacy. In this study, total of 2020 individual who are in different professions, age and gender groups, participated on a voluntary basis in the center of Malatya. Questionnaires were applied to subjects participated in this study. Chi-square test was tested by applying by calculating the frequency and percentage distributions whether or not the relationship between

sonucunda, Malatya'da yaşayan halkın çoğunluğunun spora ilgi duyduğu, ilgi duyulan spor branşları arasında futbolun ilk sırada yer aldığı, spor yapılmasına engel teşkil eden etmenlerin başında yeterli spor tesisinin olmamasının yer aldığı, kamu kurum ve kuruluşların yeterince spor tesislerine sahip olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca Malatya'da kitle sporunun yaygınlaştırılması için spor tesislerinin ve spor kulüplerinin sayısının artırılması gerektiği, halkın ilgisini çekecek spor organizasyonlarının düzenlenmesi ve mahallelerde semt sahalarının sayısının artırılmasının önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Spor, Tesis, Politika, Organizasyon, Spor hizmeti

variables in order to evaluate obtained data. As a result, the majority of people living in Malatya interest in sports, not position of participation and football in the first place of interest between the sports industry, at the beginning of the factors that create barriers to do sport is lack of adequate sports facilities. Also that have been identified; public institutions and organizations do not have enough sports facilities. As a result it can be concluded that it is important, to promote the mass sport in Malatya, the number of sports facilities and sports clubs should increase, sports organizations should be arranged to attract the attention of people and increase the number of district sites in neighborhoods.

Key Words

Sport, Establishment, Policy, Organization, Sports service

GİRİŞ

Spor insan gücünün kendine güven, grup çalışması, karşılıklı dayanışma, davranış dürüstlüğü, değerlerin yerleştirilmesi, beden ve ruh sağlığının olduğu ve geliştirici amaçları öngören araçtır (İşler, 2001). İnsan yaşamı ile birbirinden ayrılmaz bir bütün haline gelen spor, insanın tüm yaşamı boyunca sağlıklı, başarılı, mutlu olmasında ve moral gücü yüksek tutulmasında önemli bir rol oynamaktadır (Yalçınkaya ve diğ., 1993) Yine insanın günlük yaşantısındaki sıkıntıları ve özellikle şehir yaşamının getirdiği yoğun stres, gelişen teknoloji ve onun gerisinde kalmanın doğurduğu geleceğe yönelik kaygılardan kurtuluşun belki de en kolay olarak yaşandığı alan spor olacaktır (Koruç ve Bayar, 1992). Spor, bireyin spor kültürü yoluyla çevresiyle kurduğu iletişimine önemli katkılar sağlamaktadır (McPherson ve diğ.,1989).

Günümüzde sporun gelişmesine paralel olarak, spor tesislerine duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır ("Spor Şurası", 1990). Spor yatırımlarında, çok sayıda seyirci barındıran tesisler yanında, özellikle önemli oranda çeşitli spor dallarının gelişmesine ve spor yapanların sayısının artırılmasına imkân verecek tesislere yönelimlidir. Günümüzde milli ve milletler arası spor

alanında söz sahibi olan ülkelerin büyük çoğunluğunun spor tesisi bakımından hemen hemen bütün problemlerini çözümlemiş oldukları görülmektedir (Ramazanoğlu ve Ramazanoğlu, 2000).

Türkiye'de toplumun büyük bir bölümü halen ihtiyaç duyduğu spor hizmetlerinin devlet eliyle yürütülmesini beklemektedir. Bu durum arz talep dengesi gereği sporun toplumda yaygınlaştırılmasını olumsuz yönde etkilemektedir (Can ve diğ., 2000).

Ülkemizde son yıllarda kalkınma hızının artması sporu olumlu yönde etkilemiştir. Türkiye'de sporun anayasa düzeyindeki en genel çerçevesi "Devlet, her yaştaki Türk vatandaşının ruh ve beden sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder."(Madde 59) şeklinde çizilmekte, böylece spor 1938'de oluşan "devletçi" anlayışının devamı olarak, hem devlet kuruluşlarınca götürülen bir kamu hizmeti hem geniş kitlelerin ruh ve beden sağlığını geliştirici bir araç olarak görülmektedir. Bu bakış açısı 59. maddenin gerekçesinde çok daha nettir. Sağlık hizmetlerinin bir parçası beden sağlığının spor yaptırılarak korunmasıdır. Sporun kitlelere yayılması bu amacın gerçekleşmesine yarayacak

araçların en etkili olanıdır. Sporun geliştirilmesi sadece fiilen spor yapanlara değil, seyircileri için de eğitici ve sağlık kurallarına uygun bir ortamda yaşamaya sevk edici sebebiyle devletçe ele alınması için bir başka sebeptir (Fişek, 1985).

Sporun Yaygınlaştırılmasında Temel Faktörler

Sporun topluma yaygınlaştırılması, yönetim, personel ve tesisler, malzeme, araç-gereç ve kit- le iletişim araçlarının işleyişine, faaliyetlerin yer- terliliğine, dengeli dağılımına, tüm sorumluluk- ların yerine getirilmesine bağlıdır (Çetin, 1986). Herhangi bir unsurun eksik olması veya birkaçının olmaması halinde spor ortamının varlığından söz edilemez (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 1990).

Sporun varlığı ve devamlılığı için gerekli un- surlardan oluşan spor ortamının, nitelik ve nicelik itibarıyla süratle yaygınlaştırılması, geliştirilmesi, disiplinli ve otoriteyi sağlayabilecek bağımsız, ka- rakterli spor yönetiminin kurulması ile mümkündür (Devecioğlu, 1996).

Sporun Yaygınlaştırılmasında Spor Tesisleri

Sporu oluşturan en önemli etkenlerden biri de spor tesisleridir. Ülkelerin halkına en iyi şekilde spor hizmeti vermesi, yaptığı spor tesislerinin sayısı ve kullanılabilirliği gibi kriterlerle ölçülür (Ceyhun ve Serarslan, 2000). Sporun yaygınlaştırılmasında hayati önem taşıyan spor tesislerinin belli bir politika çerçevesinde (hem yapım aşama- sında, hem de işletme aşamasında) ele alınması gerekmektedir. Dolayısıyla bu konuda belirlene- cek bir politikanın etkili olabilmesi için toplumun spora ilişkin beklenti ve ihtiyaçları, eğitim ve ter- cihlerinin öncelikle araştırılması gereken husus- lar olarak belirlenmelidir (Ayan, 2002).

Bu anlamda yapılan araştırmada Malatya'da sporun yaygınlaştırılmasında spor tesislerinin yeterlilik durumunun incelenmesi önemli bir konu olarak düşünülmüştür. Ayrıca spora katılım düzey- lerinin ilgi duydukları spor branşına göre pasif iz- leyicilikten aktif katılımcılığa dönüştürülmesi için, spor branşlarına ait çeşitliliğin artırılmasına yöne-

lik uygun tesisleşme politikalarının belirlenmesi de önem arz etmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın evrenini, Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki Malatya il merkezinde yaşayan bi- reyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekle- mi ise Malatya il merkezinde yaşayan, öğrenci, emekli, çiftçi, işçi, ev hanımı, serbest meslek sa- hibi, memur, esnaf gruplarından oluşan 1444 er- kek ve 576 kadın olmak üzere toplam 2020 kişi- den oluşmaktadır.

Araştırmada tarama (survey) modeli kullanılı- mıştır. Örneklem grubunun görüşlerini belirlemek amacıyla, Ayan (2002) tarafından geliştirilen ve "Kırıkkale İlinde Sporun Yaygınlaştırılması İçin Uy- gulanılan Spor Tesis ve Politikalarının İncelenmesi " adlı yüksek lisans çalışmasında kullanılan anket formu bu araştırmada kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik bilgilerle ilgili sorular bulunmakta, ikinci bölümünde ise Malatya'da spor- un yaygınlaştırılmasında spor tesislerinin yeterlik düzeyi ve halkın spor eğiliminin öğrenilmeye ça- lışıldığı toplam 31 soru bulunmaktadır. Malatya il merkezindeki çarşı esnafı ve müşterilerden oluşan örneklem grubuna tesadüfi örneklem (random) yöntemiyle ulaşılmıştır. Araştırmanın amacına yö- nelik olarak gerekli verilere ulaşmak için anket so- ruları yüz yüze uygulanmıştır.

Verilerin analizinde SPSS 15.0 paket progra- mından faydalanılmıştır. Araştırmadan elde edi- len verileri çözümlemede aritmetik ortalama, yüzde (%) ve frekans (f) kullanılmıştır. Katılımcı- ların cinsiyet, yaş, medeni durum ve eğitim du- rumu ile spora olan ilgileri arasındaki farkın an- lamlı olup olmadığı X^2 testi uygulanarak ortaya konulmuştur.

BULGULAR

Tablo 1'de araştırma grubumuzda erkeklerin spora ilgi oranı %73.0 iken kadınlarda bu oran % 67.5'dir. Kadınların spora ilgi düzeyi erkekle- re göre daha düşüktür. Kadın ve erkek katılımcı- ların spora ilgi düzeylerinde gözlenen bu farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Tablo 1. Araştırma grubunun cinsiyet ile spora ilgi düzeyi

Cinsiyet	Spora ilgi				Toplam	
	Evet		Hayır			
	N	%	N	%	N	%
Erkek	1054	73.0	390	27.0	1444	100
Kadın	389	67.5	187	32.5	576	100

$X^2= 6,009$ sd= 1 $p>,0.05$

Tablo 2. Araştırma grubunun yaşları ile spora ilgi düzeyi

Yaşınız	Spora ilgi				Toplam	
	Evet		Hayır			
	N	%	N	%	N	%
17 yaş ve altı	257	72.2	99	27.8	356	100
18-25	421	79.2	107	20.3	528	100
26-35	348	75.3	114	24.7	462	100
36-45	284	65.1	152	34.9	436	100
46-65	124	57.1	93	42.9	217	100
66 ve üstü	9	42.9	12	57.1	21	100

$X^2= 59.952$ sd= 5 $p<0.05$

Tablo 3. Araştırma grubunun medeni durumlarına göre spora ilgi düzeyi

Medeni Durumları	Spora ilgi				Toplam	
	Evet		Hayır			
	N	%	N	%	N	%
Bekar	950	76.9	285	23.1	1235	100
Evli	493	62.8	292	50.06	785	100

$X^2= 46.897$ sd= 1 $p<0.05$

Tablo 2'de araştırma grubunun yaşları ile spora ilgi düzeyine baktığımızda % 79.7 ile 18-25 yaş arasında olanlar diğer yaş gruplarına göre spora daha fazla ilgi duydukları görülmektedir. Yaş ile spora ilgi düzeylerinde gözlenen farkın anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 3'de araştırma grubunun medeni durumlarına göre spora ilgi düzeyine baktığımızda

bekârların % 76.9'u, evlilerin de % 62.8'i spora ilgi duyduğu tespit edilmiştir. Bekârların evlilere göre spora daha fazla ilgi duydukları görülmektedir. Medeni durumlarına göre spora ilgi düzeylerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 4. Araştırma grubunun eğitim durumu ile spora ilgi duyma düzeyi

Eğitim Durumu	Spora ilgi				Toplam	
	Evet		Hayır		N	%
	N	%	N	%		
Okur-yazar	21	48.8	22	51.2	43	100
İlkokul	133	59.4	91	40.6	224	100
Ortaokul	336	69.7	146	30.3	482	100
Lise	567	73.2	208	26.8	775	100
Üniversite	341	76.6	104	23.4	445	100
Lisansüstü	45	88.2	6	11.8	51	100

$\chi^2 = 41.501$ $sd = 5$ $p < 0.05$

Tablo 4'de araştırma grubunun eğitim durumu ile spora ilgi duyma düzeyine baktığımızda % 88.2 ile lisansüstü eğitim yapanlar spora daha fazla ilgi duydukları görülmektedir. Eğitim durumu arttıkça spora olan ilginin de arttığı görülmektedir. Eğitim

durumu ile spora ilgi duyma düzeylerinde gözlenen bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 5'de araştırma grubunun % 71.4'ünün spora ilgi duydukları, % 28.6'sının ise spora ilgi duymadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 5. Araştırma grubunun spora ilgi düzeyi

Spor ilgi	Sayı	Yüzde (%)
Evet	1443	71.4
Hayır	577	28.6
Toplam	2020	100.0

Tablo 6. Spora ilgi duyan araştırma grubunun ilgi duyduğu spor branşlarının dağılımı

İlgi Duyulan Spor Branşları	Sayı	Yüzde (%)
Futbol	631	43.7
Basketbol	266	18.4
Voleybol	154	10.7
Hentbol	121	8.4
Yüzme	60	4.2
Taekwon-do	55	3.8
Masa tenisi	43	3.0
Atletizm	41	2.8
Güreş	19	1.3
Cimnastik	16	1.1
Bisiklet	14	1.0
Boks	11	0.8
Yürüyüş	8	0.6
Tenis	4	0.3
Toplam	1443	100.0

Tablo 7. Araştırma grubunun ilgi duyduğu halde spor yapmasına engel teşkil eden faktörler

Faktör	Sayı	Yüzde (%)
Yeterli spor tesisinin olmaması	546	27.0
Yoğun iş temposu	503	24.9
İyi hizmet veren spor ortamlarının bulunmaması	320	15.8
Maddi imkânsızlıklar	173	8.6
Spor yöneticilerinin yönlendirememesi	134	6.6
Çevre ve iklim şartlarının olumsuz etkisi	114	5.6
Ailevi sebepler	101	5.0
Yerel kurumların sporu yeterince desteklememesi	92	4.6
Geleneksel engeller 37 1.8	37	1.8
Toplam 2020 100.0	2020	100.0

Tablo 6'da spora ilgi duyan araştırma grubunun branşlara göre en fazla % 43.7'si futbola,% 18.4'ünün ise basketbola ilgi duydukları, en az ilginin ise % 0.3 ile tenis branşında olduğu görülmektedir.

Tablo 7'de araştırma grubunun ilgi duyduğu halde spor yapmasına engel teşkil eden etmenlerin başında % 27.0'ı yeterli spor tesisinin olmaması, % 24.9'u yoğun iş temposu, % 15.8'i iyi hizmet veren spor ortamlarının bulunmaması, % 8.6'sı maddi imkânsızlıklar, % 6.6'sı spor yöneticilerinin yönlendirememesi, % 5.6'sı çevre ve iklim şartları-

nın olumsuz etkisi,% 5.0'ı ailevi sebepler, % 4.6'sı yerel kurumların sporu yeterince desteklememesi, % 1.8'i ise geleneksel engeller araştırma grubunun spor yapmasına engel teşkil eden etmenler olarak tespit edilmiştir. Malatya halkının spor yapmasını sağlamak için daha fazla spor tesisinin yapılması gerekmektedir.

Tablo 8'de araştırma grubuna göre Malatya'daki kamu kurum ve kuruluşların spor tesisleri yeterlik durumuna bakıldığında % 42.9 ile yetersiz olduğu görülmüştür.

Tablo 8. Araştırma grubuna göre Malatya'daki kamu kurum ve kuruluşların spor tesisleri yeterlik durumu

Yeterlilik durumu	Sayı	Yüzde (%)
Çok Yeterli	134	6.6
Yeterli	282	14.0
Fikri Yok	244	12.1
Yetersiz	866	42.9
Çok Yetersiz	494	24.5
Toplam	2020	100.0

Tablo 9. Malatya il genelindeki spor tesisleri

TESİSİN ADI	AÇIKLAMA	TOPLAM
Spor Salonu	İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne ait	8
Spor Salonu	İnönü Üniversitesi'ne ait	3
Spor Salonu	Polis Okulu'na ait	1
Spor Salonu	Gençlik Hizmetleri İl Müdürlüğü'ne ait	6
Spor Salonu	Özel işletmelere ait. Taekwon-do, karate, vücut geliştirme, step ve aerobik salonları.	12
Futbol Sahası	İnönü Üniversitesi'ne ait sentetik çim yüzeyli futbol sahası (1), halı saha (4).	5
Futbol Sahası	Özel işletmelere ait halı saha	8
Futbol Sahası	Gençlik Hizmetleri İl Müdürlüğü'ne ait, toprak yüzeyli saha (28), çim yüzeyli saha (2), sentetik çim yüzeyli futbol sahası (1)	31
Yüzme Havuzu	İnönü Üniversitesi'ne ait açık ve kapalı havuzlar	2
Yüzme Havuzu	Gençlik Hizmetleri İl Müdürlüğü'ne ait kapalı ve açık yarı olimpik havuz	2
Yüzme Havuzu	Özel işletmelere ait açık yüzme havuzu	3
Tenis Kordu	İnönü Üniversitesi'ne ait,	7
Tenis Kordu	Gençlik Hizmetleri İl Müdürlüğü'ne ait.	1
Karakucak Güreş Alanı	Gençlik Hizmetleri İl Müdürlüğü'ne ait	2
Briç Eğitim Merkezi	Özel işletmeye ait	2
Satranç Eğitim Merkezi	Gençlik Hizmetleri İl Müdürlüğü'ne ait	1
Atletizm Kompleksi	Gençlik Hizmetleri İl Müdürlüğü'ne ait	1

Kaynak: (Gençlik Hizmetleri İl Müdürlüğü, 2011)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Toplumda spor bilincini oluşturabilmek, spordan daha fazla insanın yararlanmasını sağlayabilmek ve geniş kitlelere ulaştırabilmek için spor tesislerinin sayı ve çeşitliliğini artırmak önemli bir faktör olarak görülmektedir. Yapılan çalışmada da Malatya ilindeki araştırmanın örneklem grubundan elde edilen veriler mevcut durumu ortaya koyabilmek amacıyla değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Tablo 1'de araştırma grubumuzda erkeklerin spora ilgi oranı %73.0 iken bayanlarda bu oran % 67.5'dir. Erkeklerin spora ilgisi bayanlardan daha yüksek çıkmıştır. Wilmore (1977) 'a göre bunun

nedeni fizyolojik olmaktan çok, aslında kadınların ergenlikten sonraki kültürel ve sosyal sınırlandırmalarına daha çok bağlı olabilir. Guthold ve diğ. (2008) yaptığı çalışmada, Türk kadınlarının erkeklerden daha inaktif olduklarını, Burton ve Turrell (2000) yaptıkları çalışmalarında, Avusturya'da kadınların inaktivite durumunun erkeklerden daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Ülkemizde sporun yaygınlaştırılması için bayanların da spor faaliyetlerine katılımlarının sağlanması gerekmektedir (Ayan, 2002). Malatya'da da bayanların spor aktivitelerine katılımının sağlanması ve spora yönlendirilmesi gerekmektedir.

Tablo 2'de araştırma grubunun yaşları ile spora ilgi düzeyine baktığımızda % 79.7 ile 18-25 yaş arasında olanlar diğer yaş gruplarına göre spora daha fazla ilgi duydukları görülmektedir. Gordon ve Scott (1976)'un yaptıkları bir araştırmada, ileriki yaşlarda sportif faaliyetlerden çekilmenin artmakta olduğu tespit edilmiştir. Houston'da 20-94 yaş arasında 1441 kişiye uygulanan bir araştırmada yaş ilerledikçe sportif faaliyetlere katılmada büyük düşme olduğu görülmüştür (Gordon ve Scott 1976). On ülkede yapılan başka bir araştırmada da benzer neticeler bulunmuş, ilaveten yaş ilerledikçe katılım derecesi kadınlarda erkeklerden daha az olduğu ortaya çıkarılmıştır (Robinson 1976). Aynı şekilde Kanada'da 50.000 kişiye uygulanan bir araştırmada 19 yaş sonrası ve 64 yaş sonrası spora katılma ortalamaları çok büyük farklılıklar göstermiştir (Pherson ve Kozlik 1979).

Tablo 3'de araştırma grubunun medeni durumlarına göre spora ilgi düzeyine baktığımızda bekârların % 76.9'u, evlilerin de % 62.8'i spora ilgi duyduğu tespit edilmiştir. Ayan (2002), yaptığı çalışmada bekârların %94.3'ünün spora ilgi duyarken evlilerin %87.2'sinin spora ilgi duymadığını belirtmiştir. Spora ilgi açısından bireylerin bekâr ya da evli olmalarının boş zamanlarını değerlendirilmede, aile sorumluluklarının ve iş yaşamlarının etkili olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle spora ilgi açısından bekârların bu tür bir etkiden daha uzak olarak spora ilgilerinin fazla olmasının aktivitelere uygun zaman bulabildiklerini göstermektedir.

Tablo 4'de araştırma grubunun eğitim durumu ile spora ilgi duyma düzeyine baktığımızda eğitim seviyesi yükseldikçe spora olan ilginin de arttığı görülmektedir. Benzer çalışma da Avşar (1994) Sakarya ili uygulamasındaki çalışma sonucu, Harmandar (1994) Uşak ili uygulamasında, eğitim durumu ile spora ilgi duyma düzeyi araştırmamızın sonucu paralellik göstermektedir. Toplum hayatını kapsayan eğitimin sosyal hayatta oynadığı rol büyüktür. Kişilerin spora katılımı konusunda da eğitimin tesirli olacağı muhakkaktır. Kişi, sosyal hayat içinde gerçek yerini aldığı gibi, bir faaliyet şekli olarak spora da eğilimi artmaktadır (Erkal,1981). Eğitim düzeyi yükseldikçe spora bakışın değiştiği,

kişilerin daha bilinçli olabildiği ve boş zamanlarını spora ayırmalarında da eğitimin etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 5'de Malatya halkının % 71.4'ünün spora ilgi duydukları, %28.6'sının ise spora ilgi duymadıkları tespit edilmiştir. Genç (1994)'in, Kayseri ilinde yaptığı araştırmada il halkının spora ilgi düzeyini % 92 ilgi duymama düzeyini ise % 8 olarak tespit etmiştir. Halkın spora ilgisini çekmek için çeşitli spor faaliyetleri ve organizasyonları yapılarak spora ilgi arttırılmalıdır.

Tablo 6'da araştırma grubunun branşlara göre % 43.7'sinin futbola ilgi duydukları görülmektedir. Benzer çalışmalarda futbola olan ilgi Samsun'da % 63.4, Trabzon'da % 57.6, Edirne'de % 22.0 olarak çıkmıştır (Harmandar, 1994). Futbolu bu denli popüler yapan nedenleri, onun basitliği, kolektifliği, hem oyuncuların hem de seyircilerin eğlenmelerine, zevk almalarına imkân sağlamasıdır. Bugün Türkiye'de ve dünyada futbol kadar kitleselleşebilmiş başka bir branş yoktur (Konter, 1996). Malatya'da futbolun önde olmasının nedeninin diğer branşlarda yeteri kadar tanıtıcı faaliyetlerin ve organizasyonların olmaması, ülke genelinde kitle haberleşme araçlarının diğer branşlara göre futbolu daha ön planda ve gündemde tutmalarından kaynaklandığı şeklinde düşünmek mümkündür.

Tablo 7'de Malatya halkının ilgi duyduğu halde spor yapmasına engel teşkil eden faktörlerin başında % 27.0 ile yeterli spor tesisinin olmamasının geldiği tespit edilmiştir. Ünal (2001) Çanakkale'de yaptığı, Şahin (2007), Karaman ilindeki yaptığı çalışmada, sporu yapmak istediğiniz halde spor yapmaya mani olan haller nelerdir sorusuna bölgede istenilen branşa ait tesis bulunmamasının neden olduğu cevabı verilmiştir. Bu benzer sonuç Malatya'daki sporun yaygınlaştırılmasında spor yapmak isteyen kişilerin kendilerine göre yeterli tesis bulamadıklarını, yoğun iş tempolarının yanı sıra spor tesislerinden iyi hizmet alamadıklarını göstermektedir.

Tablo 8'de araştırma grubuna göre Malatya'daki kamu kurum ve kuruluşların spor tesisleri yeterlilik durumuna bakıldığında % 42.9 ile yetersiz olduğu görülmüştür. Aydın, Antalya, Muğla ili uygulamasında ve diğer uygulama-

larda tesis sayısının yetersizliğine değinilmiştir (Gökdoğan, 2007). Malatya'daki kamu kurum ve kuruluşlar iş birliği yapıp çok amaçlı spor tesisleri yapılmasına katkı sağlayıp, mevcut durumu iyileştirerek ve halkın daha fazla spor yapmalarına imkan sağlayacak spor tesisleri inşa etmelidirler.

Sonuç olarak; sporun yaygınlaştırılmasında en önemli unsur olan spor tesislerinin nicelik bakımından beklentilere karşılık verecek düzeyde olmadığı, doğru stratejiler belirlenerek planlı bir şekilde kamu kurum ve kuruluşlarınca çeşitlendirilip artırılması gerekmektedir.

Bireyleri sporda izleyici olmaktan çıkarıp, aktif katılımcılar haline getirilmeye çalışılarak, her spor branşına ve yaş grubuna göre spor aktiviteleri ve organizasyonları ile spora yönlendirilmeye çalışılması, beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin topluma yaygınlaştırılmasında önem arz etmektedir.

Toplumdaki cinsiyet gruplarının spor yönelimleri doğrultusunda spor tesislerinin yapılması spora katılımı artırmada ve yaygınlaştırmada kolaylık sağlayabilecektir. Ayrıca aile ve iş yaşantısında yoğun bir tempoda spor yapmak için zaman bulamayan insanlar bulunmaktadır. Çalışan insanlarımızın bu etkinliklerde bulunabilmeleri için çalıştıkları kurum ve kuruluşlarda spor alanları açılmalı ve bu alanlardan rahatça faydalanabilmeleri sağlanmalıdır. Sporun sağladığı fiziksel zindellekle beraber iş-

letmelerde verimin artırılabilceği de yöneticiler tarafından dikkate alınması gereken bir husustur.

Sporun genel anlamda yaygınlaştırılması amacıyla her yaş grubu spora teşvik edilmeli, okullarda öğrencilerin spor tesisi ihtiyaçları karşılanmalıdır. Orta yaş ve üstü insanların katılımında azalma dikkate alındığında, bu yaş grubu için yazılı ve görsel basının özel programlarla sporun sağlık üzerindeki faydaları özenle işlenmelidir. Çünkü medya herhangi bir spor branşının tanıtımında belirleyici bir faktördür. Bu nedenle halkımıza değişik spor branşlarının özendirilmesinde etkili bir rol oynayabilir. Bu sayede hem spor çeşitliliği oluşturulurken hem de aktif katılımın artırılması sağlanabilecektir.

Sporun kitlesel olarak benimsenmesini sağlamada hükümetlerin spor politikalarına önem vererek bu politikaların uygulanma aşamasında ciddi denetimlerin yapılması ve tesisleşme yönünde her spor dalına gereken önemin verilmesi gerekmektedir.

Corresponding Address (Yazışma Adresi):

Ali Serdar YÜCEL

Fırat Üniversitesi,

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu,

Elazığ

E-posta:asyucel@firat.edu.tr,

aliserdaryucel@hotmail.com

KAYNAKLAR

1. **Avşar B.** (1994). Kitle sporunun teşviki açısından tesis politikaları Sakarya ili uygulaması. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
2. **Ayan S.** (2002). Kırıkkale ilinde sporun yaygınlaştırılması için uygulanan spor tesis ve politikalarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
3. **Burton NW, Turrell G.** (2000). Occupation, hours worked and leisure-time physical activity. *Preventive Medicine*, 31(6), 673-681.
4. **Can Y, Soyer F, Güven H.** (2000). 1.Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi: Spor hizmetlerinde verimliliği etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi. Ankara. Gazi Üniversitesi.
5. **Ceyhun S, Serarslan MZ.** (2000). Kamuya ait spor salonlarının işletmeciliğindeki verimlilik. *Spor Araştırmaları Dergisi*, 4 (3).
6. **Çetin HN.** (1986). Türkiye'de sporun yaygınlaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
7. **Devecioğlu S.** (1996). Fırat havzasındaki spor teşkilatlarının sporun yaygınlaştırılmasına katkıları. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
8. Devlet Planlama Teşkilatı. (1990). *Geleneksel Spor Dallarının Geliştirilmesi Özel İhtisas Raporu*. Ankara. D.P.T.Yayınları.
9. **Erkal EM.** (1981). *Sosyolojik Açından Spor*, Filiz Kitabevi, İstanbul
10. **Fişek K.** (1985). *Yüz Soruda Türkiye Spor Tarihi*: İstanbul: Gerçek Yayınevi.
11. **Genç V.** (1994). Kitle sporu teşviki ve tesis politikası Kayseri ili uygulaması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

12. **Gordon CG, Scott J.** (1976). Leisure and Lives: Personal Expressivity Across The Life Span , in *Handbook of Aging and The Social Sciences*, (Eds: R. Binstock, E. Shanas),Van Nostrand Reinhold Co., New York.
13. **Gökdoğan D.** (2007). Kahramanmaraş ilindeki öncelikli spor branşlarının tespiti ile bu branşların seçimine etki eden sebeplerin araştırılması ve kitle sporunun yaygınlaşması açısından değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
14. **Guthold R, Ono T, Strong KI, Chatterji S, Morabia AM.** (2008).Worldwide variability in physical inactivity: a 51- country survey. *American Journal of Preventive Medicine*, 34 (6), 486-494.
15. **Harmandar İH.** (1994). Kitle sporu teşviki açısından spor tesis politikası uşak ili örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
16. **İşler H.** (2001). *Beden Eğitimi ve Spor El Bilgileri Kitabı*. Niğde, Lazer Ofset Matbaa, 1. Baskı.
17. **Konter E.** (1996). *Sporda Stres ve Performans*. İzmir: Saray Medikal Yayıncılık Başsaray Basımevi.
18. **Koruç Z, Bayar P.** (1992). *Kitle Spor ve Spor Psikolojisi*. C.İ.O.Araştırması. İstanbul. Marmara Üniversitesi Basımevi.
19. Malatya Gençlik Hizmetleri İl Müdürlüğü. (2011). Tesisler Servisi Bölümü. Malatya.
20. **McPherson BD, Curtis JE, Loy JW.** (1989). *Social Significance of Sport*. UK: Human Kinetics Europe Ltd, 181.
21. **Pherson B., Kozlik C.** (1979). Canadian Leisure Patterns By Age: Disengagement, Continuity or Ageims? , in *Aging in Canada: Social Perspectives*, (Ed: V. Marshall), Ontario
22. **Ramazanoğlu F, Ramazanoğlu N.** (2000). Spor tesislerinin planlandırılması ve işletmesi. *Spor Araştırmaları Dergisi*. 4 (3).
23. **Robinson J.** (1976). Time expenditure on sports across ten countries , *International Review of Sport Sociology*, 2, 67-68.
24. Spor Şurası. (1990). *Türk sporcusunu uygulama politikası*. GSGM. Ankara.
25. **Şahin M.** (2007). Karaman ilindeki öncelikli spor branşlarının tespiti ile bu branşların seçimine etki eden sebeplerin araştırılması ve kitle sporunun yaygınlaşması açısından değerlendirilmesi. Dumlupınar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
26. **Ünal B.** (2001). Çanakkale ilindeki mevcut spor tesislerinin tespiti ve halkın spora yönlendirilmesi açısından değerlendirilmesi. Dumlupınar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
27. **Wilmore J.H.** (1977) *Athletic Training and Physical Fitness*, Allen and Bacon.,Boston.
28. **Yalçınkaya M, Saracaloğlu A, Varol R.** (1993). Üniversite öğrencilerinin spora ilişkin görüşleri ve beklentileri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 4, 2-13.

Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Derste Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlara Karşı Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Öğrenci Görüşleri

Students' Opinions on Student Misbehaviors that Physical Education Teachers Faced and Methods Used Against to Those Behaviors in the Class

Araştırma Makalesi

¹Yunus ARSLAN, ²Fatma SAÇLI, ²Gıyasettin DEMİRHAN

¹Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, Denizli

²Hacettepe Üniversitesi, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, Ankara

ÖZ

Araştırmanın amacı, öğrenci görüşlerine dayanarak beden eğitimi derslerinde görülen istenmeyen öğrenci davranışlarını ve bu davranışlar karşısında öğretmenlerin kullandıkları yöntemleri belirlemektir. Araştırmaya, Ankara ili Çankaya ilçesinde öğrenim gören 107 kadın ve 93 erkek olmak üzere toplam 200 dokuzuncu sınıf öğrencisi gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada, veri toplama araçları olarak "İstenmeyen Öğrenci Davranışları Anketi" ve "İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen "İstenmeyen Öğrenci Davranışları Anketi", tanımlanmış 60 istenmeyen davranışın beden eğitimi derslerinde görülme sıklığını belirlemek için düzenlenirken; Sayın (2001) tarafından geliştirilen "İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri Ölçeği", bu davranışlar karşısında

ABSTRACT

The purpose of this study was to identify student misbehaviors in physical education and teachers' methods used against to those behaviors. A total of 200 (107 female, 93 male) ninth grade students completed instruments which explored their views regarding the factors accounting for student misbehavior and teachers' methods for dealing with such behaviors. "Student Misbehavior Questionnaire" and "Preventative Methods for Misbehavior Scale" served as the data-gathering instruments in the study. The first scale developed by researchers was designed to rate the frequency of 60 identified student misbehaviors in physical education, while the second developed by Sayın (2001) comprised 23 items focusing on the methods employed by teachers for dealing with those behaviors. According to the results, the most

öğretmenlerin kullandıkları yöntemleri belirlemeye odaklanmış 23 maddeyi kapsamaktadır. Elde edilen bulgulara göre, en sık görülen istenmeyen davranış; “derse özel eşyalarını getirmek”, en az görülen ise “öğretmeni itmek veya öğretmene top fırlatmak” gibi davranışlarda bulunmaktadır. Öğrenci görüşlerine göre, istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede öğretmenler tarafından en yaygın kullanılan yöntemler önleyici yöntemlerdir.

Anahtar Kelimeler

Beden eğitimi dersi, İstenmeyen davranış, Öğretmen yöntemi

Key Words

Physical education, Misbehavior, Teacher method

GİRİŞ

İstenmeyen öğrenci davranışları, sınıf ortamında eğitsel amaçların gerçekleştirilmesine engel olan ve sınıf üyelerini etkileyen her türlü davranışı kapsamaktadır (Akçadağ, 2005). Bu davranışlar özellikle görev yönetimlerinde öğretmenler için en önemli sorunlardan birisi olarak düşünülmektedir (Hoy, 1969; Luke, 1989; Supaporn, 2000). Eğitim ortamlarında istenmeyen davranışların tüm ders alanlarında ortaya çıkması oldukça yaygın bir durumdur. Bu nedenle, öğretmenler görev süreleri boyunca istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşmakta ve onlarla baş etmek durumundadırlar (James, 2004).

Bellon ve diğ. (1992)'ne göre, öğrencilerin istenmeyen davranışları, öğretmenler tarafından, belirli süredeki akademik ilerlemeleri tehdit eden veya onunla rekabet eden, sınıf düzenini bozduğu düşünülen herhangi bir eylem olarak ifade edilmektedir. Bir öğrencinin davranışı, bir öğretmen tarafından istenmeyen davranış olarak düşünülebilirken, diğer bir öğretmen tarafından tamamen kabul edilebilir bir davranış olarak görülebilir. Bu nedenle, istenmeyen davranışlar yalnızca öğrencilerin yaptığı davranışlar değil, aynı zamanda öğretmenler tarafından algılanan ve yorumlanan davranışlar olarak da düşünülebilmektedir (Fernandez-Balboa, 1991).

Fernandez-Balboa (1991)'ya göre, beden eğitimi derslerinde ortaya çıkan istenmeyen davranışlar öğrenmeye ayrılan zamanın azalmasına, öğretmen ve öğrencilerin dikkatlerinin da-

common observed misbehavior was “to bring private materials to the class”, while the least was “to push the teacher or to throw a ball to the teacher”. According to students' opinions, the most common methods used by the teachers were preventative methods for dealing with students misbehaviors.

ğılmasına ve öğretmenin ders dışı konularla ilgilenmesine neden olmakta; daha da ötesi tehlike yaratabilmektedir.

Beden eğitimi derslerinde görülen istenmeyen öğrenci davranış tiplerinden söz edilecek olursa, Hardy (1999)'ye göre, en temel sorun öğretmenin ders işlerken öğrencilerin derse dikkatlerini vermemeleridir (% 49.15). Bu kategorideki öğrencilerin dersi bölmeleri; sözlü olarak (% 63.48), fiziksel olarak (% 18.26) veya herhangi bir malzeme ile oynayarak (% 18.26) olabilir. Örneğin: *Sözlü olarak*, öğretmenin ısınma etkinliklerini yaptırırken bir öğrencinin diğeriyle konuşması; *fiziksel olarak*, öğretmenin açıklama yaptığı esnada bir öğrencinin yerinde duramaması; *bir malzeme ile oynama*, öğretmenin konuşurken bir erkek öğrencinin yerde topu yuvarlamasıdır. Öğretmenin söylediklerini yerine getirmeme (% 22.22), diğerlerini rahatsız etme (% 13.25), derse katılmayı reddetme (% 9.40), kurallara uymama (% 3.85), dikkatlerin odağı olmayı isteme (% 2.14) daha seyrek görülen olaylar olmakla birlikte çoğu kez, bunlar öğretmen otoritesine meydan okur. Örneğin: *Öğretmenin söylediklerini yerine getirmeme davranışı*, öğrencilerin malzemeleri dağıtmaları ve alıştırmaları esaslı bir şekilde yapmamaları ile kendini göstermekte; *diğerlerini rahatsız etme davranışı*, yüzme dersi esnasında havuzda herhangi birini suyun altına çekme ile kendini göstermekte; *derse katılmayı reddetme davranışı*, dansta oluşturulan bir grubun ha-

rekete çalışmaması, kadınların erkek öğrencilerle çalışmaması ile kendini göstermekte; *kurallara uymama davranışı*, öğrencinin cimnastik dersinde saat takması ile kendini göstermekte; *dikkatlerin odağı olmayı isteme davranışı*, bir öğrencinin yüzünü öğretmenden saklayarak sınıftakileri güldürmeye çalışması ile kendini göstermektedir. Öğrencilerin istenmeyen davranışları karşısında öğretmenlerin gösterdikleri tepkiler çoğunlukla sözel (% 72.65) olmakla birlikte, sözel olmayan (% 10.26), sözel ve sözel olmayan (% 9.40) ve önemsenmeyen (% 7.69) tepkiler şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Supaporn (2000)'un beden eğitimi derslerinde görülen istenmeyen öğrenci davranışları ile ilgili lise öğrencilerinin görüşlerini aldığı araştırma sonucunda istenmeyen davranışlar; *“öğretmenin yapma dediğini yapmak ya da yap dediğini yapmamak”* olarak tanımlanmıştır. Öğrenciler çeşitli istenmeyen davranış tiplerini, istenmeyen davranışı etkileyen çeşitli çevresel faktörleri ve bu davranışları önleyen çeşitli fikirleri öne sürmüşlerdir. Öğrencilere göre aldatma, aylak aylak dolaşma, derse katılmama, arkadaşlarını incitme, eleştirme ve ayrımcılık yapmak çeşitli istenmeyen davranış tipleridir. Bu davranışlara neden olan etkenler; arkadaş grubu, etkinlik çeşidi, etkinlikten hoşlanıp hoşlanmama durumu olarak ifade edilmiş ve bu davranışların beden eğitimi öğretmeni tarafından önlenilebileceği ileri sürülmüştür. Öğretmenin titiz ve planlı olduğu derslerde, kuralları ve sonuçlarını net bir şekilde açıklayıp, öğrencileri eşit bir şekilde gruplara ayırarak işbirliği içinde tümünün derse katılımını sağladığı durumlarda bu istenmeyen davranışların da azalacağı, hatta öğrencinin isteğiyle ortadan kaldırılacağı dile getirilmiştir.

Supaporn ve diğ. (2003), ilköğretim yedinci ve sekizinci sınıf beden eğitimi derslerinde görülen istenmeyen öğrenci davranışları konusunda öğretmen ve öğrenci görüşlerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, hem öğretmen hem de öğrencilere göre istenmeyen davranış; *“öğrencilerin yapmak zorunda olmadıkları şeyi yapmaları ya da yapmak zorunda oldukları şeyi yapmamaları”* olarak tanımlanmıştır. Öğretmen ve öğrenciler istenmeyen davranışların hafif ve ciddi olma durumuna göre sıra-

lanışını farklı kategorilerde ele almışlardır. Boşa vakit geçirmek, aylak aylak dolaşmak gibi davranışlar hafif düzeyde bir istenmeyen davranışa örnek gösterilirken; ders işlenirken öğrencinin basket atması orta düzeydeki; kavga etmek ise ciddi düzeydeki istenmeyen davranış kategorisine dahil edilmiştir. Öğretmen ve öğrencilere göre beden eğitimi dersinin temel amacının sosyalleşme olduğunu ve istenmeyen davranışların da sosyalleşme bağlamında ele alındığını, dersi aksatmadığı sürece konuşmanın rahatsızlık vermeyeceğini belirtmişlerdir. İstenmeyen davranışların önlenmesinde, öğretmenlerin öğrencilere güçlü sorumluluk ve açıkça tanımlanmış öğretimsel görevler vermeleri, kuralları ve ders programını açıklayıp, uygulamaya geçirmeleri, öğrencilerine iletişim ve istenmeyen davranışın tanımlanması ve de grup içinde işbirliği yoluyla çalışma becerilerinin geliştirilerek öğrencilerin birbirlerinden olumlu yönde etkilenmelerinin sağlanmasının rol oynayacağı belirtilmiştir.

Lesley (1981), Stinson (1993) ve Supaporn (2000), öğrencilerin hangi nedenlerle istenmeyen davranış gösterdiklerinin anlaşılması ve öğretmenlerin bu davranışlarla baş edebilmeleri için öğrencilerin ve öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinin birlikte ele alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Sınıf ortamlarında görülen istenmeyen öğrenci davranışlarına dönük pek çok çalışma öğretmenlerin bakış açısıyla ele alınmış; bu çalışmalardan çok azı beden eğitimi dersleriyle ilgili olarak yürütülmüştür (Fernandez-Balboa, 1991; O'Sullivan ve Dyson, 1994; Templin, 1981). Yapılan çalışmaların çoğunda öğrenci görüşlerine yer verilmemiştir (Lesley, 1981; Stinson, 1993; Türnüklü, 2002). İlgili literatürde öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla baş etme stratejileri ile ilgili çalışmaların çoğunlukla öğretmen görüşleri açısından yapıldığı görülmektedir. Sınıfların öğretmen ve öğrencilerin bir araya geldiği sosyal alan olduğu düşüncesinden hareketle, istenmeyen öğrenci davranışları ve öğretmenlerin bu davranışlar karşısında kullandıkları yöntemlerle ilgili öğrenci görüşlerinin de yer aldığı çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir. Yapılan çoğu araştırmada öğrenci görüşlerine yer verilmemesi bir eksiklik olarak algılanmış ve istenmeyen dav-

ranışlara ve bu davranışlar karşısında öğretmenlerin kullandıkları yöntemlere ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemek araştırmamızın temel amacını oluşturmuştur. Araştırmanın, beden eğitimi derslerinin etkililiğini bozan istenmeyen davranışların neler olduğu konusunda öğrenci görüşlerini yansıtmaya açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında, literatürde istenmeyen davranışlar konusunda öğrenci görüşleri temel alınarak yapılan çalışma sayısının az olmasından dolayı, araştırmanın bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, araştırmada öğrenci görüşlerine dayanarak beden eğitimi derslerinde görülen istenmeyen öğrenci davranışlarını ve bu davranışlar karşısında öğretmenlerin kullandıkları yöntemleri belirlemek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın yöntemi, olayları, olguları doğal koşulları içerisinde incelemeyi hedefleyen *alan araştırması* olup, araştırmada *tarama modeli* kullanılmıştır. Tarama modeli, var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, bilinmek istenen şeyin gözlenip, belirlenebilmesidir (Karasar, 2003).

Araştırma Grubu: Araştırmaya, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Çankaya ilçesindeki ortaöğretim kurumlarından tabakalı örnekleme yönteminin orantılı seçimi (Sümbüloğlu ve Sümbüloğlu, 2005) ile belirlenen okullarda öğrenim gören dokuzuncu sınıf öğrencileri katılmıştır. Öğrencilerin beden eğitimi derslerinde görülen istenmeyen öğrenci davranışlarına ve öğretmenlerinin bu davranışlar karşısında kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşlerini saptamak söz konusu olduğu için, tabakaların belirlenmesinde, 2008-2009 eğitim-öğretim yılındaki kayıtlı öğrenci sayıları belirleyici olarak kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme yöntemi ile her bir sınıftan alınacak öğrenci sayısı belirlenmiştir. Basit rastgele sayılar tablosu kullanılarak sınıf listelerinden örnekleme alınacak öğrenciler tespit edilmiştir. Buna göre, 107 kadın ($\bar{X}_{\text{yaş}} = 15.25 \pm 0.51$) ve 93 erkek ($\bar{X}_{\text{yaş}} = 15.69 \pm 0.80$)

olmak üzere toplam 200 ($\bar{X}_{\text{yaş}} = 15.45 \pm 0.69$) gönüllü öğrencinin oluşturduğu araştırma grubuna ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada istenmeyen davranışların görülme sıklığını ölçmek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen, 60 maddelik *İstenmeyen Öğrenci Davranışları Anketi (İÖDA)* kullanılmıştır. İstenmeyen davranışların görülme sıklığını belirlemek amacıyla kullanılan İÖDA'da yer alan maddeler, 1 (*Hiçbir Zaman*), 2 (*Nadiren*), 3 (*Sıklıkla*), 4 (*Her Zaman*) şeklinde değerlendirildiğinden elde edilen yüksek değerler o maddede yer alan davranışın daha sık görüldüğünü ortaya koymaktadır. Araştırma, İÖDA'yı oluşturan maddelerden toplam puan elde edilmesine yönelik bir çalışma olmadığı için anket hazırlama süreci, literatür taramasının ardından, uzman ve öğretmen görüşleri alınarak sürdürülmüş, anketin faktör yapısını ortaya koymak amacıyla herhangi bir çalışma yürütülmemiştir. Ankette yer alan ifadelerin görünüş ve kapsam geçerliği için uzman görüşüne başvurulmuş ve saptanmış ifadelerin beden eğitimi derslerinde ortaya çıkabilecek istenmeyen öğrenci davranışlarını belirleyebileceği sonucuna varılmıştır.

İstenmeyen davranışlar karşısında öğretmenlerin kullandıkları yöntemleri belirlemek için Sayın (2001) tarafından geliştirilen, 23 maddelik *İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri Ölçeği (İDÖYÖ)* kullanılmıştır. Ölçekte "*önleyici*", "*iyileştirici*" ve "*cezalandırıcı*" olmak üzere üç alt boyut yer almaktadır. Ölçek, 4'lü Likert tipindedir. İstenmeyen davranışlar karşısında öğretmenlerin kullandıkları yöntemleri belirlemek için kullanılan İDÖYÖ'de yer alan maddeler, 1 (*Hiç Kullanılmıyor*) ile 4 (*Her Zaman Kullanılıyor*) arasında değerlendirilmekte, elde edilen yüksek değerler o maddede yer alan yöntemin öğretmenler tarafından daha sık kullanıldığını göstermektedir. Ölçekten elde edilen değerlerin güvenilirliğini belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach's alpha güvenilirlik katsayısı $\alpha = 0.90$ ($n = 200$) olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması: Araştırmada kullanılan anket ve ölçek beden eğitimi dersleri öncesinde araştırmacılar tarafından dokuzuncu sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Öncelikle gerekli açıklamalar

yapılmış ve yapılan açıklamalar doğrultusunda öğrencilerin bu veri toplama araçlarını doldurmaları istenmiştir. Öğrencilere doldurmaları için belirli bir süre verildikten sonra, ortalama 40-45 dakika içerisinde aynı yolla toplanmıştır. Toplanan anket ve ölçekler, araştırmacılar tarafından incelenmiş, hatalı ya da eksik doldurulduğu saptananlar araştırma kapsamından çıkarılmıştır.

Verilerin Analizi: Beden eğitimi derslerindeki istenmeyen öğrenci davranışlarından en az ve en çok görülenleri belirlemede İÖDA'da yer alan tüm maddelere verilen yanıtlara ilişkin frekans (f) ve yüzde (%) değerleri, erkek ve kadın öğrenciler için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Elde edilen bulguların tablolaştırılması sürecinde 4: *Her zaman ile 1: Hiçbir zaman* seçeneklerinin en çok ve en az sıklıkta işaretlendiği ifadeler ele alınmış ve değerlendirilmeler bu ifadeler göz önüne alınarak yapılmıştır.

İstenmeyen davranışlar karşısında öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerden en az ve en çok görülenleri belirlemede, İDÖYÖ'de yer alan her maddeye ait aritmetik ortalama ($\bar{x}$) ve standart sapma (Ss) değerleri, erkek ve kadın öğrenciler için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Yine öğretmenlerin kullandıkları yöntemlere ilişkin İDÖYÖ'de yer alan üç alt boyuttan en çok ve en az kullanılanları belirlemek amacıyla alt boyutlara ait $\bar{x}$ ve Ss değer-

leri hesaplanmıştır. "Önleyici", "iyileştirici" ve "cezalandırıcı" alt boyutlarından elde edilen aritmetik ortalamalar arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığını test etmek için parametrik bir test olan Tek Yönlü MANOVA kullanılmıştır. Tek Yönlü MANOVA sonrası ortaya çıkan farkın anlamlılığını test etmek amacıyla Post Hoc test olarak Bağımsız Gruplarda t-testi yürütülmüştür.

BULGULAR

Dokuzuncu sınıf öğrencilerinin İÖDA'dan elde ettikleri frekans ve yüzde değerleri incelendiğinde, en az sıklıkta görülen istenmeyen davranış "*öğretmeni itmek veya öğretmene top fırlatmak gibi davranışlarda bulunmak*" iken en çok sıklıkta görülen istenmeyen davranış "*derse özel eşyalarını getirmek (telefon vb.)*"tir. Verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular, ankette sıralanan altmış adet istenmeyen davranıştan tamamının belli düzeylerde derslerde ortaya çıktığını göstermiştir. Öğrenci görüşlerine göre, beden eğitimi derslerinde en çok ve en az sıklıkta görülen beş istenmeyen öğrenci davranışı Tablo 1'de listelenmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde, öğrenci görüşlerine göre en çok görülen istenmeyen davranışlar düşük şiddet düzeyli olarak sınıflandırılabilir. Bu dav-

Tablo 1. En çok ve en az sıklıkta görülen istenmeyen davranışlara ilişkin öğrenci görüşleri

Davranış	En Çok Görülen				Davranış	En Az Görülen			
	Her zaman		Diğer			Hiçbir zaman		Diğer	
	f	%	f	%		f	%	f	%
Derse özel eşyalarını getirmek (telefon vb.)	132	66.0	68	34.0	Öğretmeni itmek veya öğretmene top fırlatmak gibi davranışlarda bulunmak	170	85.0	30	15.0
Dersle ilgili olmayan şeyler hakkında konuşmak	131	65.5	69	34.5	Öğretmenin eşyalarına zarar vermek	165	82.5	35	17.5
Ders araçlarını amacı dışında kullanmak (voleybol topuna ayakla vurmak vb.)	131	65.5	69	34.5	Ders işlerken minderlerin üzerinde koşmak	165	82.5	35	17.5
Derste kıpırdanıp durmak	129	64.5	71	35.5	Arkadaşlarına iftira atmak	160	80.0	40	20.0
Arkadaşlarını uygunsuz zamanlarda güldürmeye çalışmak	115	57.5	85	42.5	Öğretmene sürekli itiraz etmek ve kabaca yanıt vermek	159	79.5	41	20.5

Not. Tabloda, 4: Her zaman ile 1: Hiçbir zaman seçeneklerinin en çok ve en az sıklıkta işaretlendiği ifadeler yer almaktadır.

Tablo 2. En çok ve en az görülen istenmeyen davranışlara ilişkin kadın ve erkek öğrencilerin görüşleri

	En Çok Görülen				En Az Görülen					
	Davranış	Her zaman		Diğer		Davranış	Hiçbir zaman		Diğer	
		f	%	f	%		f	%	f	%
Kadın (n= 107)	Derse özel eşyalarını getirmek (telefon vb.)	69	64.5	38	35.5	Öğretmeni itmek veya öğretmene top fırlatmak gibi davranışlarda bulunmak	97	90.7	10	90.3
	Dersle ilgili olmayan şeyler hakkında konuşmak	67	62.6	43	37.4	Öğretmenin eşyalarına zarar vermek	93	86.9	14	13.1
	Derste kıpırdanıp durmak	67	62.6	43	37.4	Ders işlerken minderlerin üzerinde koşmak	88	82.2	19	17.8
	Ders araçlarını amacı dışında kullanmak (voleybol topuna ayakla vurmak vb.)	66	61.7	41	38.3	Öğretmenin verdiği görevi reddetmek	88	82.2	19	17.8
	Ders sırasında bir şeyler yiyip içmek, ciklet çiğnemek	65	60.7	42	39.3	Öğretmene sürekli itiraz etmek ve kabaca yanıt vermek	84	78.5	23	21.5
Erkek (n= 93)	Derse özel eşyalarını getirmek (telefon vb.)	61	65.6	32	34.4	Öğretmeni itmek veya öğretmene top fırlatmak gibi davranışlarda bulunmak	77	82.8	16	17.2
	Ders araçlarını amacı dışında kullanmak (voleybol topuna ayakla vurmak)	58	62.4	35	37.6	Öğretmenin eşyalarına zarar vermek	71	76.3	22	23.7
	Dersle ilgili olmayan şeyler hakkında konuşmak	58	62.4	35	37.6	Arkadaşlarına iftira atmak	71	76.3	22	23.7
	Arkadaşlarını uygunsuz zamanlarda güldürmeye çalışmak	57	61.3	36	38.7	Arkadaşlarının ve dersin araç-gerecine zarar vermek	70	75.3	23	24.7
	Derste kıpırdanıp durmak	56	60.2	37	39.8	Ders işlerken minderlerin üzerinden koşmak	68	73.1	25	26.9

Not. Tabloda, 4: Her zaman ile 1: Hiçbir zaman seçeneklerinin en çok ve en az sıklıkta işaretlendiği ifadeler yer almaktadır.

Tablo 3. İstenmeyen davranışlar karşısında öğretmenlerin en çok ve en az sıklıkta kullandıkları yöntemlere ilişkin öğrenci görüşleri

Yöntem	En Çok Kullanılan		Yöntem	En Az Kullanılan	
	$\bar{X}$	Ss		$\bar{X}$	Ss
Öğrenciyi uygun bir dille uyararak	2.92	1.01	Öğrencinin teneffüse çıkmasına izin vermemek	1.42	0.74
Öğrenciyi dersin kurallarını hatırlatmak	2.65	0.98	Öğrencinin eğlenceli ders etkinliklerine katılmasına izin vermemek	1.51	0.83
Olumlu davranış gösteren öğrenciyi örnek göstermek	2.37	1.08	Öğrenciyi dokunarak uyararak	1.58	0.85
Öğrencinin bu davranışının nedenini anlamaya çalışmak	2.34	1.00	Öğrenciyi dersten çıkarmak	1.59	0.81
Öğrenci ile dersten sonra konuşmak	2.25	0.92	Öğrenciyi fiziksel olarak cezalandırmak (saçını, kulağını çekmek vb.)	1.61	0.93

Not. Ölçek; 1: Hiç Kullanılmıyor ile 4: Her Zaman Kullanılıyor arasında puanlanmaktadır.

Tablo 4. İstenmeyen davranışlar karşısında öğretmenlerin kullandıkları yöntemlere ilişkin öğrenci görüşlerinin alt boyutlara göre dağılımı

	Alt Boyutlar	$\bar{X}$	Ss
Toplam (n= 200)	Önleyici	2.13	0.44
	İyileştirici	2.00	0.46
	Cezalandırıcı	1.62	0.52
Kadın (n= 107)	Önleyici	2.13	0.40
	İyileştirici	1.97	0.45
	Cezalandırıcı	1.49	0.40
Erkek (n= 93)	Önleyici	2.13	0.49
	İyileştirici	2.03	0.47
	Cezalandırıcı	1.78	0.59

ranışların düşük şiddet düzeyli sınıflandırılabilir olmasının temel nedeni, öğretmenine ya da arkadaşlarına fiziksel açıdan zarar veren veya ahlaki sınırların dışına çıkan davranışları içermemesi şeklinde açıklanabilir. Bu bakış açısıyla, yüksek şiddet düzeyli şekilde sınıflandırılacak istenmeyen davranışlar ise en az görülen istenmeyen öğrenci davranışları arasında yer almaktadır.

En çok ve en az sıklıkta görülen beş istenmeyen davranışa ilişkin kadın ve erkek öğrencilerin görüşleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, hem kadın hem erkek öğrencilerin en çok ve en az görülen istenmeyen davranışlar konusunda benzer görüşlere sahip oldukları söylenebilir. Buna göre, kadın ve erkek öğrenciler beden eğitimi derslerinde en çok ve en az sıklıkta görülen istenmeyen öğrenci davranışlarını, tutarlılık göstererek, benzer şekilde listelemişlerdir. Kadın ve erkek öğrencilerin konuya ilişkin verdikleri yanıtlar ayrı ayrı incelendiğinde en çok görülen istenmeyen öğrenci davranışlarının düşük şiddet düzeyli, en az görülen istenmeyen öğrenci davranışlarının ise yüksek şiddet düzeyli olduğu görülecektir. Tablo 2'ye göre, kadın ve erkek öğrenciler, arkadaşlarına fiziksel açıdan zarar veren veya ahlaki sınırların dışına çıkan davranışların beden eğitimi derslerinde nadiren gözlemlendiğini rapor etmişlerdir.

Beden eğitimi derslerinde görülen istenmeyen öğrenci davranışları karşısında öğretmenlerin en çok ve en az sıklıkta kullandıkları beş yönetime ilişkin öğrenci görüşleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi, istenmeyen öğrenci davranışları karşısında en çok kullanılan öğretmen yöntemleri, öğrenciyi yaptığı davranışlara ilişkin uyardırmaya ve onu anlamaya yöneliktir. Buna göre, beden eğitimi öğretmenleri derste görülen bir istenmeyen davranışın tekrar ortaya çıkmasını engellemek amacıyla, o davranışın altında yatan nedenleri araştırma yoluna gitmektedirler. Yine öğrenci görüşlerine göre, en az kullanılan öğretmen yöntemleri cezalandırma ilkesi üzerine kuruludur. Araştırmamıza katılan öğrenci görüşleri ışığında, beden eğitimi öğretmenlerinin cezalandırma yöntemlerini çok sık kullanmadıkları yorumu yapılabilir.

İDÖYÖ'de yer alan ve *önleyici yöntemler*, *iyileştirici yöntemler* ve *cezalandırıcı yöntemler* olarak isimlendirilen alt boyutlara ilişkin öğrenci görüşlerine yönelik değerler Tablo 4'te verilmiştir.

İstenmeyen öğrenci davranışları karşısında öğretmenlerin kullandıkları yöntemlere ilişkin verilen Tablo 4, en çok önleyici, en az ise cezalandırıcı öğretmen yöntemlerinin işe koşulduğunu göstermiştir. Önleyici, iyileştirici ve cezalandırıcı alt boyutlarından elde edilen aritmetik ortalamalar arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farkın

bulunup bulunmadığını test etmek için parametrik bir test olan Tek Yönlü MANOVA kullanılmıştır. Kadın ve erkek öğrencilerin önleyici ($F= .010$, $p=.920$), iyileştirici ($F= .842$, $p= .360$) ve cezalandırıcı ($F= 17.140$, $p= .000$) öğretmen yöntemlerine ilişkin İDÖYÖ alt boyutlarından elde ettikleri aritmetik ortalamalar arasında sadece cezalandırıcı alt boyutunda anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir ($\lambda= .899$; $F= 7.339$; $p= .000$; $\eta^2= .080$). Cezalandırıcı alt boyutunda ortaya çıkan bu farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemede, Post Hoc test olarak Bağımsız Gruplarda t-testi yürütülmüş; kadın ($\bar{X} = 1.49 \pm 0.40$) ve erkek ($\bar{X} = 1.78 \pm 0.59$) öğrencilerin ortalamaları arasında, erkekler lehine anlamlı bir farkın olduğu bulunmuştur ($t_{(198)} = -4.140$; $p= .000$). Bu sonuca göre, erkek öğrencilerin beden eğitimi derslerinde cezalandırıcı yöntemlerin işe koşulduğuna, kadın öğrencilere oranla daha çok şahit oldukları yorumu yapılabilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Beden eğitimi derslerinde ortaya çıkan istenmeyen öğrenci davranışlarını ve öğretmenlerin bu davranışlar karşısında başvurdukları yöntemleri, öğrenci görüşleri doğrultusunda belirlemek bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Şenses (1990), araştırmasında öğrencilerin yaşları büyüdükçe, yani sınıf seviyeleri yükseldikçe disipline aykırı davranışlarda artış olduğunu belirtmiştir. Yine Eripek (1980), disiplinsiz davranışta bulunan öğrencilerin sınıf seviyelerinin yükselmesiyle disiplinsiz davranışlarda da bir artış olduğunu vurgulamıştır. Sınıf seviyesi yükseldikçe okul kurallarını ihlal etmede de artış görülmesinin nedenleri arasında; genel olarak öğrencilerin altı ve yedinci sınıflarda ergenlik dönemine girmeleri, büyüdükçe daha özgür olma istekleri ve öğrenci büyüdükçe velisinin okula katılımı ve ilgisinin azalması gösterilebilir (Kuş ve Karatekin, 2009). Görüldüğü gibi sınıf seviyesi yükseldikçe istenmeyen davranışlarda da bir artış görülmektedir. Ergenlik çağının en yoğun yaşandığı dönem olması ve bir okul türünden diğer bir okul türüne geçişin etkilerinin hala hissedilebilir olması nedeniyle araştırmamızda dokuzuncu sınıf öğrencilerinin görüşlerine yer verilmiştir.

Bulgularımıza göre, beden eğitimi derslerinde daha sık karşılaşılan istenmeyen davranışlar düşük şiddet düzeylidir (*derse özel eşyalarını getirmek (telefon vb.), dersle ilgili olmayan şeyler hakkında konuşmak vb.*). Kulinna ve diğ. (2006), yaptıkları çalışma sonucunda, beden eğitimi derslerinde ortaya çıkan istenmeyen davranışların genellikle ılımlı/yumuşak düzeyde olduğunu, yine de öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları en önemli sorunların bu davranışlardan oluştuğunu belirtmişlerdir. Araştırmamızdan elde edilen bulgulara benzer olarak, Erdoğan (2002) ve Baloğlu (2001), genel olarak okullarda en sık görülen istenmeyen öğrenci davranışlarını; gizli konuşma, uygunsuz hareketler, sınıf materyallerinin uygunsuz kullanımı, söz almadan konuşmayı alışkanlık haline getirme, fısıldaşma, başkalarının dikkatini dağıtma ve başka işlerle ilgilenme olarak sıralamışlardır. Korkmaz ve diğ. (2009), beden eğitimi öğretmenlerinin ciddiye alınabilecek türden negatif davranışlarla pek karşılaşmadığını, ortaya çıkan davranışların genellikle hafif ve giderilebilir davranışlar olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmacılara göre, bu durum dersin içeriği ile açıklanabilir. Beden eğitimi derslerinin çoğunlukla oyun içerikli olması ve öğrencilerin hareket gereksinimlerini ilgisine göre özgürce karşılayabilmeleri, ciddi düzeyde istenmeyen davranışların az görülmesinin temel nedeni olabilir.

Beden eğitimi derslerinin genellikle açık alanlarda ve spor salonlarında yürütülmesi, yüksek şiddet düzeyli istenmeyen davranışların bu derslerde daha az sıklıkta görülmesinin bir başka nedeni olabilir. Kapalı sınıf ortamlarında yer alan sınıflarda, sabit ve hareketsiz bir biçimde işlenen birçok teorik dersin zamanla öğrencinin derse olan ilgisini ve motivasyonunu azalttığı, yeterince hareket olanağı bulamayan öğrencilerin istenmeyen davranışlara yöneldiği söylenebilir. Sadık (2008)'a göre, öğrencilerin sürekli dinleyen durumda olması, etkinlik içinde yer almaması istenmeyen davranışların başlama olasılığını artırır ve "dalga etkisi" ile sınıfa sıçramasını önlemek için öğretmenlerin katılımı izlemesi, uzaklaşan öğrencileri fark etmesi ve katılım için desteklemesi gereklidir. Ağır-lıklı olarak motor becerilerin öğretildiği beden eği-

timi derslerinde, bu becerileri uygulayabilmek için öğrenci katılımının zorunlu olduğu göz önünde bulundurulursa, derse yoğun katılım gösteren öğrencilerin daha az sıklıkta ve düşük şiddet düzeyinde istenmeyen davranış sergileyeceği söylenebilir.

Houghton ve diğ. araştırmalarında erkek öğrencilerin kadın öğrencilere oranla daha problemli olarak görüldüklerini belirtmişlerdir. Oswald, bu düşüncüyü desteklerken; Lawrence ve diğ. istenmeyen davranışlarla ilgili sorunlara başından sonuna kadar daha az dahil olsalar da; kadın öğrencilerin de erkek öğrenciler kadar ciddi sorunlar yarattığını belirtmişlerdir (Akt.: Hardy, 1999). Ülkemizde konuyla ilgili olarak yapılmış çalışmalarda (Eripek, 1980; Şenses, 1990), erkek ve kadın öğrencilerin istenmeyen davranışlara ilişkin görüşlerinin farklılaştığı bulunmuştur. Bu durum araştırılması gereken bir konu olarak ön plana çıkmış ve araştırmamızda hem kadın hem de erkek öğrencilerin adı geçen konuya ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırma bulgularımıza göre, beden eğitimi derslerinde görülen istenmeyen davranışlara ilişkin kadın ve erkek öğrencilerin görüşleri arasında benzerlik bulunmaktadır. Elde edilen bulgular, konuyla ilgili yapılmış benzer çalışmalarla (Akkök ve diğ., 1995; Croom ve Moore, 2003; Korkmaz ve diğ., 2009; Kulinna ve diğ., 2006; Sayın, 2001; Siyez, 2009; Supaporn, 2000; Türnüklü ve Yıldız, 2002; Wragg, 1993;) paralellik göstermektedir.

Öğretmenler, etkili bir sınıf yönetimi için derslerde ortaya çıkan istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik önlemler almak zorundadırlar. Eğitim-öğretim sürecinde belirlenen kazanımlara en kısa sürede ulaşmayı engelleyen bu davranışlara yönelik öğretmenden öğretmene farklılık gösteren birçok strateji bulunmaktadır. İra (35)'ya göre, etkili sınıf yönetiminde, öğretmenin sadece istenmeyen davranışların önlenmesi için çaba göstermesi ve öğrencilerin sessizce oturmalarını sağlaması istenen bir davranış değildir. Etkili bir sınıf yönetimi için, sınıftaki ilişki düzeninin öğrencilerle birlikte oluşturulması, sınıftaki olayların sonuçlarından çok nedenlerinin üzerinde durulması, öğrencilerin fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal, cinsel, törel ve diğer gelişim özelliklerinin dikkate alınması, öğrencilerden gelişim düzeylerine uygun davranışlar

beklenmesi, ayrıca öğrencilerin bireysel gelişim özelliklerine de önem verilmesi ve öğrenci merkezli bir öğretimin uygulanması gerekir. Memişoğlu (2005), tarafından yapılan bir çalışmada, sınıfta görülen istenmeyen davranışlara neden olan öğretmen davranışlarının önemli bir bölümünün insan ilişkilerindeki yetersizliğe dayalı olduğunu göz önünde bulundurulursa, istenmeyen öğrenci davranışlarından bir bölümünün, öğretmenin sınıftaki davranışlarıyla da ilişkili olduğu sonucuna ulaşılabilir. Girmen ve diğ., (2006), sınıf ya da okul ortamında istenmeyen bir öğrenci davranışı ile karşılaşıldığında, öğretmenlerden bu tür davranışlara doğru tepkilerde bulunarak, davranışın eğitsel amaçlara ulaştırıcı yönde değiştirilmesine öncülük etmeleri beklendiğini belirtmişlerdir.

Araştırmamızın amaçlarından birisi de, beden eğitimi derslerinde ortaya çıkan istenmeyen öğrenci davranışları karşısında kullanılan öğretmen yöntemlerine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemektir. Beden eğitimi öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışları karşısında kullandıkları yöntemlere ilişkin kadın ve erkek öğrenci görüşleri genel olarak benzerlik göstermektedir. Buna göre, öğretmenler çoğunlukla önleyici ve iyileştirici yöntemleri işe koşarken, cezalandırıcı öğretmen yöntemlerini çok az sıklıkta kullanmaktadırlar. Birçok araştırmayla (Atıcı, 2000; Güleç ve Alkış, 2004; Korkmaz ve diğ., 2009; Sağlam ve diğ., 2008; Siyez, 2009; Supaporn, 2000; Türnüklü ve Yıldız, 2002) benzer bulguların elde edildiği çalışmamızda öğrencilerin, beden eğitimi öğretmenlerinin kullandıkları davranışları genel olarak önleyici ve iyileştirici yönde algıladıkları söylenebilir.

Yapılan inceleme sonucu, cezalandırıcı öğretmen yöntemine ilişkin kadın ve erkek öğrencilere ait aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. Buna göre, erkek öğrenciler cezalandırıcı yöntemlerin öğretmenler tarafından daha sık kullanıldığını belirtmişlerdir. Bu sonuç, beden eğitimi öğretmenlerinin erkek öğrencilerin istenmeyen davranışları karşısında cezalandırıcı yöntemleri daha fazla tercih ediyor olmasından ya da kadın ve erkek öğrencilerin kullanılan öğretmen yöntemlerini farklı şekillerde algılamalarından kaynaklanıyor olabilir. Sa-

dık (2008)'ın yaptığı çalışma sonucunda, öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla baş etme stratejilerini, önleyici ve iyileştirici bir diğer ifadeyle olumlu algıladıkları, öğrencilerin ise öğretmenlerinin davranışlarını cezalandırıcı, korkutucu ve adaletsiz olarak algıladıkları belirtilmiştir. Buradan hareketle, tıpkı araştırmamızda da olduğu gibi, istenmeyen davranışlar karşısında kullanılan öğretmen yöntemlerinin farklı bireyler tarafından farklı şekillerde algılanabileceği söylenebilir. Yine, araştırma bulgularımıza dayanarak, cezalandırıcı öğretmen yönteminin daha sık kullanıldığını vurgulayan erkek öğrencilerin, beden eğitimi derslerinde daha çok istenmeyen davranış gerçekleştirdiği ve bu davranışların cezalandırıldığı yorumu yapılabilir. Bu bulgu Hardy ve diğ.(1994) tarafından öne sürülen teoriyi desteklemektedir. Bu teoriye göre, erkek öğrencilerin istenmeyen davranışları gerçekleştirmeye eğilimi, kadın öğrencilere oranla daha fazladır.

Araştırmanın sonucunda, öğrenci görüşlerine göre beden eğitimi derslerinde ortaya çıkan istenmeyen davranışların yüksek şiddet düzeyli olmadığı, öğretmenlerin bu davranışlar karşısında genellikle önleyici ve iyileştirici yöntemleri işe koştugu

söylenebilir. Kadın ve erkek öğrencilerin istenmeyen davranışlara ve bu davranışlar karşısında öğretmenlerin kullandığı yöntemlere ilişkin görüşleri de benzerlik göstermektedir. Araştırmamızın sınırlılıklarından biri olarak sadece öğrenci görüşlerine yer verilmesinden dolayı, bundan sonra yapılacak benzer çalışmalarda öğrenci görüşlerinin yanında öğretmen görüşlerinin de belirleneceği nitel ve nicel çalışmaların yürütülmesi önerilebilir. Yapılacak bu çalışmalarda kadın ve erkek öğretmenlerin görüşlerini karşılaştırmak önemli verilerin elde edilmesini sağlayabilir. Gerek görevdeki öğretmenlerin gerekse öğretmen adaylarının sınıflarda ortaya çıkan istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etme stratejileri konusunda gerekli bilgi ve beceriye sahip olmaları gerektiği; bunun için lisans eğitimi sırasında verilen sınıf yönetimi derslerinde ve görevdeki öğretmenler için düzenlenen hizmet içi eğitim seminerlerinde bu konuya hassasiyetle yaklaşılması gerektiği söylenebilir.

Corresponding Address (Yazışma Adresi):

Dr. Yunus ARSLAN

Pamukkale Üniversitesi

Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu

E-mail: yarslan@pau.edu.tr

KAYNAKLAR

- Akçadağ T.** (2005). Sorun davranışların yönetimi. H. Kıran (Ed.), *Sınıf yönetimi*, (ss. 277-311). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akkök F, Aşkar P, Sucuoğlu B.** (1995). Safe schools require the contribution of everybody: A picture in Turkey. *Thresholds in Education*, 12, 29-33.
- Atıcı M.** (2000). İlköğretimde sınıf kurallarının sınıf yönetimindeki rolü. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 68, 22-26.
- Baloğlu N.** (2001). *Etkili sınıf yönetimi*, Ankara: Baran Ofset.
- Bellon J, Bellon E, Blank M.** (1992). *Teaching from a research knowledge base*. New York: Merrill of Macmillan Publishing Co.
- Croom DB, Moore GE.** (2003). Student misbehavior in agricultural education: A comparative study. *Journal of Agricultural Education*, 44 (2), 14-26.
- Erdoğan İ.** (2002). *Sınıf yönetimi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Eripek S.** (1980). Ankara ili merkezinde bulunan ortaöğretim kurumlarında disiplin uygulamaları ve bu uygulamaların uyum sorunları yönünden değerlendirilmesi. Yayınlanmamış doktora tezi, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Fernandez-Balboa JM.** (1991). Beliefs, Interactive Thoughts, and Actions of Physical Education Student Teachers Regarding Pupil Misbehaviors. *Journal of Teaching in Physical Education*, 11, 59-78.
- Girmen P, Anılan H, Şentürk İ, Öztürk A.** (2006). Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına gösterdikleri tepkiler. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 235-244.
- Güleç S, Alkış S.** (2004). Öğretmenlerin sınıf ortamında kullandıkları davranış değiştirme stratejileri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 247-266.
- Hardy AC.** (1999). *Learning and Teaching in Physical Education*. London: Falmer Press. ss.126-149.

13. **Hardy AC, Hardy CF, Thorpe RD.** (1994). Pupil misbehavior in secondary school mixed-sex physical education lessons. *British Journal of Physical Education Supplement*, 15, 7-11.
14. **Hoy WK.** (1969). Pupil control ideology and organizational socialization: The influence of experience on the beginning teacher. *School Review*, 76, 312-323.
15. **İra N.** (2004). Etkili sınıf yönetimi ve aktif öğrenme. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 310, 34-39.
16. James, AR. (2004). Perceptions of misbehavior in middle School Physical education. *The Journal Physical Education, Recreation and Dance*, 75(1), 9.
17. **Karasar N.** (2003). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
18. **Korkmaz F, Korkmaz NH, Özkaya G.** (2009). İlköğretim okullarındaki beden eğitimi öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla baş etme stratejilerinin incelenmesi (Bursa İli Örneği). *İlköğretim Online*, 8 (1), 119-128.
19. **Kulinna PH, Cothran DJ, Regualos R.** (2006). Teachers'reports of student misbehavior in physical education. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 77 (1), 32-40.
20. **Kuş Z, Karatekin K.** (2009). Öğrencilerin okul ortamında kurallara uygun davranma yeterliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 183-196.
21. **Lesley TJ.** (1981). Classroom misbehavior: Some field observations. *The High School Journal*, 64, 142-149.
22. **Luke MD.** (1989). Research on class management and organization: Review with implications for current practice. *Quest*, 41, 55-67.
23. **Memişoğlu AP.** (2005). Sınıf ortamında istenmeyen davranışlara yol açan öğretmen davranışları, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 323, 32-39.
24. **O'Sullivan M, Dyson B.** (1994). Rules, routines, and expectations of 11 high school physical education teachers. *Journal of Teaching in Physical Education*, 13, 361-374.
25. **Sadık F.** (2008). İstenmeyen davranışlarla baş etme stratejilerinin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre incelenmesi. *İlköğretim Online*, 7 (2), 232-251.
26. **Saçlam M, Adıgüzel A, Güngör Ö.** (2008). İlköğretim okullarında sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışları ve öğretmenlerin bu davranışlarla baş etme yaklaşımları. *International Conference on Educational Sciences*, 23-25 Haziran 2008, Famagusta, North Cyprus.
27. **Sayın N.** (2001). Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışların nedenlerine ilişkin görüşleri ile istenmeyen davranışları önleme yöntemleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
28. **Siyez DM.** (2009). Liselerde görev yapan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik algıları ve tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (1), 67-80.
29. **Stinson S.** (1993). Meaning and value: Reflections on what students say about school. *Journal of Curriculum and Supervision*, 8, 216-238.
30. **Supaporn S.** (2000). High school students' perspectives about misbehavior. *Physical Educator*, 57 (3), 124-135.
31. **Supaporn S, Dodds P, Griffin L.** (2003). An ecological analysis of middle school misbehavior through student and teacher perspectives. *The Journal of Teaching in Physical Education*, 22, 328-349.
32. **Sümbüloğlu V, Sümbüloğlu K.** (2005). *Klinik ve Saha Araştırmalarında Örneklem Yöntemleri ve Örneklem Büyüklüğü*, Ankara: Alp Ofset ve Matbaacılık Ltd. Şti.
33. **Şenses V.** (1990). Tokat ili merkez ve ilçe orta dereceli okul öğrencilerinin disipline aykırı davranışlarda bulunma nedenlerinin araştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
34. **Templin TJ.** (1981). Student as socializing agent. *Journal of Teaching in Physical Education*. Intro. 171-79.
35. **Türnüklü A, Yıldız V.** (2002). Öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla başa çıkma stratejileri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 285, 32-36.
36. **Wragg EC.** (1993). *Primary Teaching Skills*. London: Routledge.

2011 Yılında Spor Bilimleri Dergisine Gönderilen Çalışmaları Değerlendirerek Katkıda Bulunan Danışmanlarımıza Teşekkür Ederiz.

A. Haydar DERMİREL
Alpan CİNEMRE
Alpay GÜVENÇ
Alper ASLAN
Arkun TATAR
Atilla ERDEMLİ
Ayda KARACA
Ayşe Kin İŞLER
Betül YARAR
Birol YALÇIN
Bülent AĞBUBA
Bülent GÜRBÜZ
Canan KOCA ARITAN
Cem DİNÇ
Cengiz AKALAN
Çetin İŞLEĞEN
Dilara ÖZER
Dilşad MİRZEOĞLU
Efsun KARABUDAK
Emin ERGEN
Emine ÇAĞLAR
Erdem KARABULUT
Evren AĞYAR
Ferda GÜRSEL
Gülfem ERSÖZ

Hakan KOLAYIŞ
Hülya AŞÇI
Hüseyin COŞKUN
Hüsrev TURNAGÖL
Levent İNCE
Leyla SARAÇ
Nazan KOŞAR
Nefise BULGU
Nejat BASIM
Nevzat MİRZEOĞLU
Perican BAYAR
Sema ALAY
Serdar KOCAEKŞİ
Serdar TOK
Settar KOÇAK
Sultan HARBİLİ
Tahir HAZIR
Tennur YERLİSU
Tolga AYDOĞ
Ümid KARLI
Veliddin BALCI
Yeşim BULCA
Zambak ŞAHİN
Zekai PEHLİVAN
Zişan KAZAK ÇETİNALP

SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Hacettepe Journal of Sport Sciences

KONU DİZİNİ

2011 Yılı 22.Cilt

ANTRENMAN VE HAREKET BİLGİSİ

Akyıldız, M. Açıkada, C.: Sanat Sergileyen Sporcular Olarak Dansçılar: Klasik Bale Dansçılarının Fiziksel Uygunluk Bileşenleri. 1, 33-42.

Aslan A, Güvenç A, Hazır T, Açıkada C.: Genç Futbolcularda Yüksek Şiddette Yüklenme Sonrasında Toparlanma Dinamikleri. 3, 93-103.

Aslan A, Güvenç A, Hazır T, Aşçı A, Açıkada C.: Çeşitli Dayanıklılık Protokollerine Verilen Metabolik Cevapların Karşılaştırılması. 3, 124,138.

Hazır T, Akdoğan B, Açıkada C.: Menstrual Döngü Fazlarının Tekrarlı Sprint Performansı Ve Aktif Toparlanma Esnasında Kandan Laktik Asit Uzaklaştırılma Hızına Etkisi. 3, 115-123.

Kin- İşler A, Yılmaz A, Turгут B, Aşıcı C.: Çocuklarda Cinsel Olgunlaşmanın Tekrarlı Sprint Yeteneğine Etkisi. 1, 25-31.

Özdamar E, Yılmaz A, Kin İşler A.: Klasman Ve İl Hakemlerinin Sürat Ve Sıçrama Özelliklerinin İncelenmesi. 2, 84-92.

SPOR EĞİTİMİ

Aktaş, I.: Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Öğretmen Yeterliliği Üzerine Etkisi. 1, 13-23.

Arslan Y, Saçlı F, Demirhan G.: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Derste Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlara Karşı Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Öğrenci Görüşleri. 4, ??

SPOR ORGANİZASYONU VE YÖNETİMİ

Erturan Öğüt E. Esra, İmamoğlu A. Faik.: Almanya Ve Türkiye'deki Spor Kulüplerinin Karşılaştırmalı Analizi -Türkiye'deki Spor Kulüplerinin Yapı Ve İşleyişine Yeni Bir Yaklaşım. 2, 54-68.

Karataş Ö, Yücel A. S, Karadağ T. Karakaya Y.E.: Malatya'da Sporun Yaygınlaştırılması Açısından Spor Tesislerinin Yeterlilik Düzeyinin İncelenmesi. 4, ??

SPORCU SAĞLIĞI

Altunsöz Ö. S, Salcı Y, Korkusuz F.: Determine the Effects of Long Term Playing Soccer on Lumbar Spine Degeneration: A Preliminary Study. 4, ??

SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Hacettepe Journal of Sport Sciences

YAZAR DİZİNİ

2011 Yılı 22.Cilt

Açıkada C.: bkz. Akyıldız M, Açıkada C.1, 33-42.

Açıkada C.: bkz. Aslan A, Güvenç A, Hazır T, Açıkada C. 3, 93-103.

Açıkada C.: bkz. Aslan A, Güvenç A, Hazır T, Aşçı A, Açıkada C. 3, 124-138.

Açıkada C.: bkz. Hazır T, Akdoğan B, Açıkada C. 3, 115-123.

Akdoğan B.: bkz. Hazır T, Akdoğan B, Açıkada C. 3, 115-123.

Aktaş I.: Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Öğretmen Yeterliliği Üzerine Etkisi. 1, 13-23. Aktaş Y.: bkz. Kulak A, İlker Kerkez F, Aktaş Y. 3, 104-114.

Akyıldız M, Açıkada C.: Sanat Sergileyen Sporcular Olarak Dansçılar: Klasik Bale Dansçılarınin Fiziksel Uygunluk Bileşenleri. 1, 33-42.

Altunsöz Ö S, Salcı Y, Korkusuz F.: Uzun Süre Futbol Oynamanın Bel Omurlarındaki Dejenerasyona Etkisi: Başlangıç Çalışması. 4,

Arslan Y, Saçlı F, Demirhan G.: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Derste Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışlara Karşı Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Öğrenci Görüşleri. 4,

Aslan A, Güvenç A, Hazır T, Açıkada C.: Genç Futbolcularda Yüksek Şiddette Yüklenme Sonrasında Toparlanma Dinamikleri. 3, 93-103.

Aslan A, Güvenç A, Hazır T, Aşçı A, Açıkada C.: Çeşitli Dayanıklılık Protokollerine Verilen Metabolik Cevapların Karşılaştırılması. 3, 124-138.

Aşçı A.: bkz. Aslan A, Güvenç A, Hazır T, Aşçı A, Açıkada C. 3, 124-138.

Aşçı C.: bkz. Kin İşler A, Yılmaz A, Turgut B, Aşçı C.1, 25-31.

Avcı N.: bkz. Tütüncü Ö, Aydın İ, Küçükusta D, Avcı N, Taş İ. 2, 69-83.

Aydın İ.: bkz. Tütüncü Ö, Aydın İ, Küçükusta D, Avcı N, Taş İ. 2, 69-83.

Çamlıyer H.: bkz. Tepeköylü Öztürk Ö, Soytürk M, Daşdan Ada N, Çamlıyer H. 2, 43-53.

Daşdan Ada N.: bkz. Tepeköylü Öztürk Ö, Soytürk M, Daşdan Ada N, Çamlıyer H. 2, 43-53.

Demirhan G.: bkz. Arslan Y, Saçlı F, Demirhan G. 4, Erturan Öğüt E E, İmamoğlu F A.: Almanya Ve Türkiye'deki Spor Kulüplerinin Karşılaştırmalı Analizi -Türkiye'deki Spor Kulüplerinin Yapı ve İşleyişine Yeni Bir Yaklaşım. 2, 54-68.

Gökçe H, Orhan K.: Serbest Zaman Doymun Ölçeğinin Türkçe Geçerlilik Güvenirlik Çalışması. 4,

Güvenç A.: bkz. Aslan A, Güvenç A, Hazır T, Açıkada C. 3, 93-103.

Güvenç A.: bkz. Aslan A, Güvenç A, Hazır T, Aşçı A, Açıkada C. 3, 124-138.

Hazır T.: bkz. Aslan A, Güvenç A, Hazır T, Aşçı A, Açıkada C. 3, 124-138.

Hazır T.: bkz. Aslan A, Güvenç A, Hazır T, Açıkada C. 3, 93-103.

Hazır T, Akdoğan B, Açıkada C.: Menstrual Döngü Fazlarının Tekrarlı Sprint Performansı ve Aktif Toparlanma Esnasında Kandan Laktik Asitin Uzaklaştırılma Hızına Etkisi. 3, 115-123.

İlker Kerkez F.: bkz. Kulak A, İlker Kerkez F, Aktaş Y. 3, 104-114.

İmamoğlu F A.: bkz. Erturan Öğüt E E, İmamoğlu F A. 2, 54-68.

Karadağ T.: bkz. Karataş Ö, Yüce A S, Karadağ T, Karakaya Y E. 4,

Karakaya Y E.: bkz. Karataş Ö, Yüce A S, Karadağ T, Karakaya Y E. 4,

Karataş Ö, Yüce A S, Karadağ T, Karakaya Y E.: Malatya'da Sporun Yaygınlaştırılması Açısından Spor Tesislerinin Yeterlilik Düzeyinin İncelenmesi. 4, Kin İşler A.: bkz. Özdamar E, Yılmaz A, Kin İşler A. 2, 84-92.

Kin İşler A, Yılmaz A, Turgut B, Aşıcı C.: Çocuklarda Cinsel Olgunlaşmanın Tekrarlı Sprint Yeteneğine Etkisi. 1, 25-31.

Koca C.: Spor Kurumlarının Yönetim Kademelerinde Kadınların Temsili. 1, 1-12.

Korkusuz F.: bkz. Altunsöz Ö S, Salcı Y, Korkusuz F. 4, Kulak A, İlker Kerkez F, Aktaş Y.: Zihinsel Antrenman Programının 10 - 12 Yaş Futbolcularda Bazı Motor Özelliklere Etkisi. 3, 104-114.

Küçükusta D.: bkz. Tütüncü Ö, Aydın İ, Küçükusta D, Avcı N, Taş İ. 2, 69-83.

Orhan K.: bkz. Gökçe H, Orhan K. 4,

Özdamar E, Yılmaz A, Kin İşler A.: Klasman ve İl Hakemlerinin Sürat ve Sıçrama Özelliklerinin İncelenmesi. 2, 84-92.

Saçlı F.: bkz. Arslan Y, Saçlı F, Demirhan G. 4,

Salcı Y.: bkz. Altunsöz Ö S, Salcı Y, Korkusuz F. 4,

Soytürk M.: bkz. Tepeköylü Öztürk Ö, Soytürk M, Daşdan Ada N, Çamlıyer H. 2, 43-53.

Taş İ.: bkz. Tütüncü Ö, Aydın İ, Küçükusta D, Avcı N, Taş İ. 2, 69-83.

Tepeköylü Öztürk Ö, Soytürk M, Daşdan Ada N, Çamlıyer H.: Üniversite Takımlarında Sporcu Olan Öğrencilerle Spor Yapmayan Öğrencilerin İletişim Becerisi Düzeylerinin Karşılaştırılması. 2, 43-53.

Turgut B.: bkz. Kin İşler A, Yılmaz A, Turgut B, Aşıcı C. 1, 25-31.

Tütüncü Ö, Aydın İ, Küçükusta D, Avcı N, Taş İ.: Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımını Etkileyen Unsurların Analizi. 2, 69-83.

Yılmaz A.: bkz. Kin İşler A, Yılmaz A, Turgut B, Aşıcı C. 1, 25-31.

Yılmaz A.: bkz. Özdamar E, Yılmaz A, Kin İşler A. 2, 84-92.

Yüce A S.: bkz. Karataş Ö, Yüce A S, Karadağ T, Karakaya Y E. 4,